

ລາວ: ຈັບຜິດຈາກກ້ອງ
ການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍ ກໍລະນີ
ສົມບັດ ສົມພອນ



AMNESTY
INTERNATIONAL



ແປພາສາບໍ່ທາງການ Unofficial Translation

ສິ່ງພິມຂອງ ແອມແນສຕີ ອິນເຕີເນຊັນແນວ
ຈັດພິມຄັ້ງທຳອິດ 2013 ໂດຍ
ແອມແນສຕີ ອິນເຕີເນຊັນແນວ ພັບບລີເຄຊັນ
International Secretariat
Peter Benenson House 1 Easton Street
London WC1X 0DW United Kingdom

www.amnesty.org

© ແອມແນສຕີ ອິນເຕີເນຊັນແນວ ພັບບລີເຄຊັນ 2013

Index: ASA 26/002/2013

ພາສາຕົ້ນສະບັບ: ພາສາອັງກິດ

ຈັດພິມທີ່ສຳນັກເລຂາທິການສາກົນ ແອມແນສຕີ ອິນເຕີເນຊັນແນວ ສະຫະລາດອານາຈັກ

[ISBN:]

[ISSN:]

ສະຫງວນລິຂະສິດ. ສິ່ງພິມສະບັບນີ້ ມີລິຂະສິດ ແຕ່ອາດຈະນຳໄປຕີພິມຊຳ້ດ້ວຍວິທີການໃດໆ ໂດຍບໍ່ມີຄ່າທຳນຽມ ຫາກເປັນ
ໄປເພື່ອການໂຄສະນາ, ການສະໜັບສະໜູນ, ສ້າງຄວາມຮູ້ ແລະ ຄວາມເຂົ້າໃຈ ແຕ່ບໍ່ແມ່ນການນຳໄປຂາຍຕໍ່. ຜູ້ຖືສິດ
ຮຽກຮ້ອງວ່າໃນການນຳໄປໃຊ້ປະໂຫຍດຕ່າງໆ ດັ່ງທີ່ກ່າວມາ ຂໍໃຫ້ມີການແຈ້ງກັບມາໃຫ້ຊາບດ້ວຍ, ເພື່ອເປັນການປະເມີນຜົນ
ກະທົບຂອງການນຳໄປໃຊ້. ໃນກໍລະນີມີການສຳເນົາດ້ວຍວິທີການໃດໆ ຫຼື ການນຳເອົາເນື້ອໃນບາງສ່ວນໄປໃຊ້ໃນ
ເອກະສານພິມສະບັບອື່ນ ຫຼື ກໍລະນີທີ່ຕ້ອງການແປ ຫຼື ດັດແປງ ໃຫ້ຂຽນຈົດໝາຍຂໍອະນຸຍາດລ່ວງໜ້າຈາກຜູ້ຈັດພິມເສຍກ່ອນ
ແລະ ອາດຈະມີການຮຽກຮ້ອງຄ່າທຳນຽມຈຳນວນໜຶ່ງ. ໃນການຂໍອະນຸຍາດຈັດພິມ ຫຼື ສອບຖາມຂໍ້ມູນເພີ່ມຕື່ມ ກະລຸນາຕິດຕໍ່ :

copyright@amnesty.org

ຮູບໜ້າປົກຈາກ : www.sombath.org

ແອມແນສຕີ ອິນເຕີເນຊັນແນວ ເປັນຂະບວນການລະດັບ
ໂລກທີ່ມີຜູ້ສະໜັບສະໜູນ, ສະມາຊິກ, ແລະ ນັກເຄື່ອນໄຫວ
ຫຼາຍກວ່າ 3 ລ້ານຄົນໃນຫຼາຍກວ່າ 150 ປະເທດ ແລະ
ດິນແດນ ທີ່ພະຍາຍາມໂຄສະນາຕໍ່ຕ້ານຂະ
ບວນການການລ່ວງລະເມີດສິດທິມະນຸດຮ້າຍແຮງ.
ວິໄສທັດຂອງພວກເຮົາແມ່ນເພື່ອໃຫ້ທຸກຄົນໄດ້ຮັບສິດທິທີ່
ກຳນົດໄວ້ໃນຄຳຖະແຫຼງການສາກົນວ່າດ້ວຍສິດທິມະນຸດ
ແລະ ມາດຕະຖານສິດທິມະນຸດສາກົນ.
ພວກເຮົາເປັນໜ່ວຍງານອິດສະຫຼະທີ່ບໍ່ຂຶ້ນກັບລັດຖະບານ,
ອຸດົມການທາງການເມືອງ, ບໍ່ມີຜົນປະໂຫຍດທາງເສດຖະກິດ
ຫຼື ສາສະໜາ, ແລະ ໄດ້ຮັບການສະໜັບສະໜູນຈາກຄຳ
ສະມາຊິກ ແລະ ການບໍລິຈາກ.

AMNESTY
INTERNATIONAL



ສາລະບານ

1. ອະລຳພະບົດ ແລະ ສະຫຼຸບຫຍໍ້	5
2. ຄວາມເປັນມາ.....	8
2.1 ສົມບັດ ສົມພອນ ແລະ ວິໄສທັດຂອງປະຊາຊົນລາວ	10
2.2 ກອງປະຊຸມພາກປະຊາຊົນ ອາຊີ-ເອີຣົບ ແລະເຫດການຫຼັງຈາກນັ້ນ	11
3. ພາບການຫາຍຕົວໄປທີ່ປາກົດໃນກ້ອງ.....	14
3.1 ຫຼັກຖານດ້ານພາບວິດີໂອ.....	14
3.2 ການຫາຍຕົວໄປທີ່ປ້ອມຕໍາຫຼວດ.....	16
4. ການສອບສວນທີ່ປຶກາພ່ອງ	18
4.1 ຄຳໝັ້ນສັນຍາຈາກລັດຖະບານ.....	18
4.2 ຂໍ້ມູນທີ່ຂັດແຍ້ງ ແລະ ຄຳຖາມທີ່ຍັງບໍ່ມີຄຳຕອບ.....	21
4.3 ການປະຕິເສດຄວາມຊ່ວຍເຫຼືອຈາກພາຍນອກ.....	21
5. ການບັງຄັບໃຊ້ມາດຕະຖານດ້ານກົດໝາຍ: ກໍລະນີການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍ.....	24
5.1 ການລະເມີດສິດທິມະນຸດທີ່ຮ້າຍແຮງ.....	24
5.2 ສິດທີ່ຈະໄດ້ຮັບການຢຽວຢາ.....	26
5.3 ອາຊະຍາກຳຕາມກົດໝາຍລະຫວ່າງປະເທດ.....	26
6. ຂໍ້ສະຫຼຸບ ແລະ ຂໍ້ສະເໜີແນະ.....	28
6.1 ຂໍ້ສະເໜີແນະຕໍ່ເຈົ້າໜ້າທີ່ລາວ.....	29
6.2 ຂໍ້ສະເໜີແນະຕໍ່ປະຊາສັງຄົມລະຫວ່າງປະເທດ.....	31
ຂໍ້ມູນອ້າງອີງ.....	33

ລາວ: ຈັບຜິດຈາກກ້ອງ
ການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍ ກໍລະນີ
ສົມບັດ ສົມພອນ



ສົມບັດ ສົມພອນ ແລະ ພັນລະຍາ, ນາງ ອິງ ຊຸຍມິງ © www.sombath.org

1. ອະລຳພະບົດ ແລະ ສະຫຼຸບຫຍໍ້

“ການກະທຳໃດໆ ທີ່ຖືເປັນການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍຈະຕ້ອງ ຖືວ່າເປັນການກະທຳຜິດກົດໝາຍຢ່າງຕໍ່ເນື່ອງຕາບໃດທີ່ ຜູ້ ກະທຳຄວາມຜິດຍັງສືບຕໍ່ປົກປິດໂຊກຊາຕາ ແລະ ບ່ອນຢູ່ຂອງ ບຸກຄົນຜູ້ທີ່ສູນຫາຍ.”

ມາດຕາ 17.1 ຂອງຖະແຫຼງການສະຫະປະຊາຊາດວ່າດ້ວຍການຄຸ້ມຄອງບຸກຄົນທຸກຄົນບໍ່ໃຫ້ຖືກບັງຄັບໃຫ້ສູນຫາຍ.

ສົມບັດ ສົມພອນ ອາຍຸ 61 ປີ ເປັນສະມາຊິກພາກປະຊາສັງຄົມທີ່ມີຊື່ສຽງ ແລະ ເປັນທີ່ເຄົາລົບ ນັບຖືໃນສາທາລະນະລັດ ປະຊາທິປະໄຕ ປະຊາຊົນລາວ (ລາວ). ເມື່ອປະມານເວລາ 5:30 ຕອນແລງຂອງມື້ວັນທີ່ 15 ທັນວາ ປີ 2012 ຜູ້ກ່ຽວໄດ້ຂັບລົດອອກຈາກບ່ອນເຮັດວຽກໃນນະຄອນ ຫຼວງວຽງຈັນ, ເມືອງຫຼວງຂອງປະເທດລາວ. ຜູ້ກ່ຽວໄດ້ຂັບລົດນຳຫຼັງ ນາງ ອິງ ຊຸຍມິງ, ຜູ້ເປັນ ພັນລະຍາ, ໃນລົດຄົນລະຄັນ. ພວກເຂົາມີນັດກິນ ເຂົ້າແລງນຳກັນຢູ່ເຮືອນ ແຕ່ໃນລະຫວ່າງທາງ ຊ່ວງເວລາປະມານ 6 ໂມງແລງ, ຕຳຫຼວດຈາລະຈອນໄດ້ໂບກໃຫ້ສົມບັດຈອດລົດທີ່ປ້ອມ ຕຳຫຼວດຢູ່ຖະໜົນທ່າເດື່ອ, ເມືອງສີສັດຕະນາກ, ແຂວງ ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ. ຜູ້ກ່ຽວໄດ້ຖືກເອົາຕົວຂຶ້ນລົດກະບະ ແລະ ກໍ່ບໍ່ໄດ້ກັບເມື່ອຮອດເຮືອນອີກເລີຍ. 6 ເດືອນຜ່ານໄປ ຍັງບໍ່ມີໃຜຮູ້ໂຊກຊາຕາ ຫຼື ບ່ອນຢູ່ຂອງລາວແຕ່ຢ່າງໃດເລີຍ.

ບົດລາຍງານສະບັບນີ້ໃຫ້ຂໍ້ມູນພື້ນຖານກ່ຽວກັບວຽກງານຂອງສົມບັດໃນຢູ່ໃນລາວ ແລະ ກວດສອບຂໍ້ເທັດ ຈິງ ລວມທັງຫຼັກຖານດ້ານພາບວິດີໂອກ່ຽວກັບການຫາຍຕົວໄປຂອງຜູ້ກ່ຽວ ແລະ ຂອບເຂດການສືບສວນສອບສວນຂອງທາງການລາວຕໍ່ການຫາຍຕົວໄປຄັ້ງນີ້ໃຫ້ມີຄວາມຍຸຕິທຳ, ລະອຽດຮອບຄອບ, ແລະ ມີ ປະສິດຕິພາບ. ຈາກນັ້ນຈະໄດ້ວິເຄາະເຖິງເຫດການທີ່ເກີດຂຶ້ນໂດຍປຽບທຽບກັບມາດຕະຖານສິດທິມະນຸດ ສາກົນ ລວມທັງກົດໝາຍຂອງ ສປປ ລາວເອງ. ໃນຕອນທ້າຍຈະເປັນການສະເໜີແນະຕໍ່ລັດທະບານ ສປປ ລາວ ແລະ ປະຊາຄົນນາໆຊາດ ໂດຍມີເປົ້າ ໝາຍເພື່ອໃຫ້ໝັ້ນໃຈວ່າສົມບັດໄດ້ກັບຄືນສູ່ຄອບຄົວຕົນເອງຢ່າງ ປອດໄພ.

ເຖິງແມ່ນວ່າໃນຊ່ວງຫຼາຍເດືອນທີ່ຜ່ານມາ ທາງການລາວໄດ້ໃຫ້ຄຳໝັ້ນສັນຍາຕໍ່ສາທາລະນະທີ່ຈະສືບສວນສອບສວນເຖິງການຫາຍຕົວໄປຂອງສົມບັດ, ແຕ່ຈົນຮອດປັດຈຸບັນ ການດຳເນີນງານຂອງຕຳຫຼວດຍັງບໍ່ເຫັນຄືບໜ້າປານໃດ. ນອກຈາກນັ້ນ ຈົນຮອດປັດຈຸບັນທາງການຍັງລົ້ມເຫຼວບໍ່ສາມາດໃຫ້ຂໍ້ມູນໄດ້ພຽງພໍ ແລະ ບໍ່ມີການຕີພິມຂໍ້ມູນຈາກຜົນການສືບສວນສອບສວນທີ່ຈະຊ່ວຍ ຕອບຄຳຖາມສຳຄັນໆ ກ່ຽວກັບ ການຫາຍຕົວໄປຂອງສົມບັດ ອີກທັງຍັງໄດ້ປະຕິເສດຄວາມຊ່ວຍ ເຫຼືອຈາກປະເທດອື່ນ

ລາວ: ຈັບຜິດຈາກກ້ອງ - ການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍ ກໍລະນີ ສົມບັດ ສົມພອນ

ໃນການສືບສວນ ສອບສວນ. ບັດໃຈເຫຼົ່ານີ້ສະແດງໃຫ້ເຫັນໄດ້ເຖິງ ຄວາມພະຍາຍາມໃນການປົດບັງຂໍ້ມູນຄວາມຈິງ.

ເປັນເລື່ອງຍາກທີ່ຈະລະບຸວ່າທາງການລາວມີສ່ວນກ່ຽວຂ້ອງກັບການຫາຍຕົວໄປຂອງສົມບັດຫຼາຍ ໜ້ອຍ ສໍາໃດ. ຢ່າງໃດກໍຕາມ ນອກຈາກການສອບສວນຈະບົກພ່ອງແລ້ວ ຂໍ້ເທັດຈິງທີ່ວ່າມີຜູ້ພົບເຫັນຄັ້ງສຸດທ້າຍ ຢູ່ບ້ອມຕໍາຫຼວດ ໂດຍທີ່ຕໍາຫຼວດເປັນຜູ້ໂບກລົດຜູ້ກ່ຽວໃຫ້ຢຸດ, ແລະການທີ່ ຕໍາຫຼວດຢູ່ຈຸດດັ່ງກ່າວ ບໍ່ໄດ້ ດໍາເນີນການໃດໆ ເພື່ອຂັດຂວາງບໍ່ໃຫ້ຜູ້ກ່ຽວຖືກເອົາຕົວໄປທັງໝົດທີ່ມີຄົນຍິງປືນຂຶ້ນພ້າໃນ ຂະນະນັ້ນ, ທັງລ້ວນນັ້ນລ້ວນສະທ້ອນໃຫ້ເຫັນເຖິງລະດັບການມີສ່ວນຮ່ວມ ຂອງທາງການລາວ.

ການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍແມ່ນຫຍັງ?

ສົນທິສັນຍາສາກົນວ່າດ້ວຍການຄຸ້ມຄອງຄົນທຸກຄົນບໍ່ໃຫ້ຖືກບັງຄັບໃຫ້ສູນຫາຍ ມີຄວາມໝາຍວ່າ :
"ການຈັບ, ຄວບຄຸມຕົວ, ລັກພາຕົວ, ຫຼື ດ້ວຍວິທີການໃດໜຶ່ງທີ່ເຮັດໃຫ້ບຸກຄົນເສຍເສລີພາບ ທີ່ເປັນ ການກະທຳຂອງຕົວແທນລັດ ຫຼື ບຸກຄົນ, ຫຼື ກຸ່ມຄົນທີ່ເຮັດໄປໂດຍການໃຊ້ອຳນາດ, ການສະໜັບສະໜູນ ຫຼື ຮູ້ເຫັນເປັນໃຈຈາກລັດ ຕາມດ້ວຍການປະຕິເສດທີ່ຈະຮັບຮູ້ວ່າມີການກະທຳໃຫ້ສູນເສຍເສລີພາບນີ້ ຫຼື ໂດຍການປົກປິດໂຊກຊາຕາ ຫຼື ສະຖານທີ່ຢູ່ຂອງຜູ້ສູນຫາຍດັ່ງກ່າວ, ໂດຍທີ່ສະຖານທີ່ຢູ່ຂອງຜູ້ສູນຫາຍນັ້ນກົດໝາຍບໍ່ສາມາດໃຫ້ການຄຸ້ມຄອງໄດ້."¹

ເມື່ອພິຈາລະນາເຖິງຂໍ້ມູນພື້ນຖານ ແລະ ຂໍ້ເທັດຈິງເທົ່າທີ່ມີຢູ່, ການວິໃຈຂອງແອມແນສຕີ ອິນເຕີເນຊັນແນວ ຄົ້ນພົບວ່າ ມີຄວາມເປັນໄປໄດ້ສູງທີ່ ສົມບັດ ສົມພອນ ໄດ້ກາຍເປັນເຫຍື່ອຂອງ ການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນ ຫາຍ ເຊິ່ງຖືວ່າເປັນການລະເມີດສິດທິມະນຸດຢ່າງຮ້າຍແຮງ ແລະ ເປັນ ອາຊະຍາກຳຕາມກົດໝາຍສາກົນ. ທາງໜ່ວຍງານມີຂໍ້ສະຫຼຸບວ່າເຈົ້າໜ້າທີ່ລາວມີສ່ວນ ຮັບຜິດຊອບຕໍ່ ການຫາຍຕົວໄປຂອງສົມບັດ, ໃນ ລັກສະນະທີ່ເປັນການເຂົ້າມາດຳເນີນການໂດຍກົງ ຫຼືໂດຍການໃຫ້ ຄວາມຮ່ວມມື ສະໜັບສະໜູນ ຫຼື ຮູ້ເຫັນເປັນໃຈຕໍ່ການລະເມີດພັນທະຂອງລາວ ພາຍໃຕ້ກົດໝາຍສາກົນ.

ໃນບັນດາຂໍ້ສະເໜີແນະຕ່າງໆ ແອມແນສຕີ ອິນເຕີເນຊັນແນວ ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ລັດທະບານລາວ, ໂດຍ ການສະໜັບສະໜູນຈາກປະຊາຄົມລະຫວ່າງປະເທດ, ຈັດຕັ້ງຄະນະກຳມະການອິດສະຫຼະຊຸດໃໝ່ເພື່ອ ດຳເນີນການສືບສວນສອບສວນກໍລະນີການຫາຍຕົວໄປຂອງສົມບັດຢ່າງບໍ່ລຳອຽງ, ໃຫ້ລະອຽດຮອບ ຄອບ, ອີກທັງເພື່ອຮັບປະກັນວ່າທຸກຂັ້ນຕອນຂອງການດຳເນີນການ ແມ່ນເປັນໄປເພື່ອເປັນການລະບຸ ສະຖານທີ່ຢູ່ ແລະ ຊ່ວຍເຫຼືອຊີວິດຂອງສົມບັດໃຫ້ກັບມາຫາຄອບຄົວໄດ້ຢ່າງປອດໄພຢ່າງບໍ່ຊັກຊ້າ.

ລາວ: ຈັບຜິດຈາກກ້ອງ - ການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍ ກໍລະນີ ສົມບັດ ສົມພອນ

ຄະນະກຳມະການ ຄວນລະບຸຕົວບຸກຄົນເຈົ້າໜ້າທີ່ ທີ່ມີສ່ວນ ຮັບຜິດຊອບຕໍ່ການບັງຄັບສົມບັດໃຫ້ ສູນຫາຍ ທີ່ລວມທັງຜູ້ອອກຄຳສັ່ງ ຫຼື ຜູ້ທີ່ຢູ່ໃນຕຳແໜ່ງສູງ ຂຶ້ນໄປ ທັງນີ້ເພື່ອເປັນການນຳຕົວຜູ້ກະທຳຜິດ ເຫຼົ່ານັ້ນມາລົງໂທດຕາມ ຂະບວນການຍຸຕິທຳ ທີ່ສອດຄ່ອງກັບມາດຕະຖານສາກົນວ່າດ້ວຍ ຄວາມເປັນທຳ. ການລາຍງານແລະ ຂໍ້ສະເໜີແນະຂອງ ຄະນະກຳມະການຄວນໄດ້ຮັບການເຜີຍແຜ່ຕໍ່ ສາທາລະນະ. ສົມບັດ ແລະ ຄອບຄົວ ຄວນໄດ້ຮັບ ການຊົດໃຊ້ຈາກການລະເມີດສິດທິມະນຸດ ແລະ ຄວາມທຸກທໍລະມານທີ່ພວກເຂົາໄດ້ພົບພໍ້.

ວິທີການ

ຕົວແທນຂອງແອມແນສຕີ ອິນເຕີເນຊັນແນວ ຍັງບໍ່ມີໂອກາດໄປຢາມປະເທດລາວເພື່ອສືບສວນ ສອບສວນ ກໍລະນີການຫາຍຕົວໄປຂອງສົມບັດ. ເມື່ອວັນທີ່ 18 ມັງກອນ 2013 ແອມແນສຕີ ອິນເຕີເນຊັນແນວໄດ້ ເຜີຍແຜ່ ປະຕິບັດການດ່ວນ (Urgent Action) ໃຫ້ກັບເຄືອຄ່າຍສະມາຊິກ ຂອງ ອົງການ ໂດຍຮຽກຮ້ອງໃຫ້ ມີການຂຽນຈົດໝາຍເຖິງລັດທະບານລາວ ເພື່ອກະຕຸ້ນໃຫ້ມີ ການສືບສວນ ສອບສວນຢ່າງຮີບດ່ວນ, ໂປ່ງໃສ, ແລະລະອຽດຮອບຄອບ ຕໍ່ກໍລະນີການຫາຍຕົວ ໄປຂອງສົມບັດ.² ລັດທະບານໄດ້ຕອບກັບສະມາຊິກໂດຍ ການສົ່ງຖະແຫຼງການກ່ຽວກັບ ການຫາຍຕົວໄປຄັ້ງນີ້ໃຫ້ (ກະລຸນາເບິ່ງບົດທີ 4 ຂອງລາຍງານສະບັບນີ້). ໃນວັນທີ່ 20 ມີນາ ປີ 2013 ແອມແນສຕີ ອິນເຕີເນຊັນແນວໄດ້ ຮ້ອງຂໍຢ່າງເປັນທາງການຕໍ່ລັດທະບານລາວ ເພື່ອເຂົ້າ ໄປຢາມປະເທດລາວ ແລະ ປຶກສາຫາລືກ່ຽວກັບ ການຫາຍຕົວໄປຂອງສົມບັດ, ຫຼັງຈາກນັ້ນກໍໄດ້ມີການຮ້ອງຂໍຊ້ຳອີກ ແຕ່ຈົນຮອດມື້ທີ່ມີການຈັດພິມ ລາຍງານສະບັບນີ້ ລັດທະບານລາວບໍ່ໄດ້ ຕອບຮັບ ຫຼື ອານຸຍາດຕາມ ຄຳຮ້ອງຂໍດັ່ງກ່າວ. ໃນເດືອນ ພຶດສະພາ ປີ 2013 ແອມແນສຕີ ອິນເຕີເນຊັນແນວໄດ້ຂໍເຂົ້າ ພົບ ທ່ານ ສົມສະຫວາດ ເລັ່ງສະຫວັດ, ຮອງນາຍົກລັດຖະມົນຕີ ສປປ ລາວ ໃນລະຫວ່າງການປະຊຸມເວທີ ເສດຖະກິດໂລກ (World Economic Forum) ທີ່ ນະຄອນ ເນປີດໍ (Nay Pyi Taw) ປະເທດພະມ້າ ໃນເດືອນມິຖຸນາ 2013, ສ່ວນໜຶ່ງເພື່ອ ສະເໜີສະບັບ ຮ່າງຂອງບົດລາຍງານສະບັບນີ້ໃຫ້ກັບທ່ານ ແຕ່ກໍໄດ້ຮັບການປະຕິເສດ.

ຕົວແທນແອມນາສຕີອິນເຕີເນຊັນແນວໄດ້ມີການຕິດຕໍ່ຢ່າງສະໝໍ່າສະເໝີກັບຜູ້ທີ່ຮູ້ຈັກສົມບັດ ແລະ ຜູ້ທີ່ ຄຸ້ນເຄີຍກັບເຫດການທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບການທີ່ລາວຖືກບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍໃນຄັ້ງນີ້.

2. ຄວາມເປັນມາ

“ປາກົດວ່າບໍ່ມີສະພາບແວດລ້ອມທີ່ປອດໄພທີ່ເປັນ...ພື້ນທີ່ສຳລັບການໂຕ້ວາທີໃນທາງສ້າງສັນ, ຢ່າງເປີດເຜີຍ, ມີການເຄົາລົບເຊິ່ງກັນແລະກັນ, ແລະ ມີຄວາມແຕກຕ່າງຫຼາກຫຼາຍ.”

'ການສະທ້ອນ ແລະ ຖອດຖອນບົດຮຽນ' ຈາກການຈັດປະຊຸມພາກປະຊາຊົນ ອາຊີ-ເອີຣົບ ຄັ້ງທີ 9 ປີ 2012 (9th Asia-Europe People's Forum – AEPF) ໃນ ສປປ ລາວ, ຄະນະກຳມະການ ຈັດການປະຊຸມລະດັບສາກົນ.³

ອົງການພາກປະຊາຊາດສ້າງຄົມໃນລາວຍັງຢູ່ໃນຊ່ວງເລີ່ມຕົ້ນ ເຖິງແມ່ນວ່າພື້ນທີ່ດັ່ງກ່າວຈະ ເລີ່ມເປີດກວ້າງຢ່າງ ຊ້າໆ ແຕ່ການເຕີບໃຫຍ່ຂອງພາກປະຊາຊາດສ້າງຄົມໃນລາວທຽບບໍ່ໄດ້ ກັບປະເທດໃກ້ຄຽງ. ຈາກແຫຼ່ງຂ່າວທີ່ໜ້າ ເຊື່ອຖື, ມີອົງການພາກປະຊາຊາດສ້າງຄົມລາວ ຈຳນວນຫຼວງຫຼາຍທີ່ໄດ້ຮັບທຶນສະໜັບສະໜູນ ຈາກພັກປະຊາຊົນປະຕິວັດລາວ, ເຊິ່ງ ເປັນພັກການເມືອງດຽວທີ່ຖືກຕ້ອງຕາມລັດຖະທຳມະນູນຂອງລາວ,⁴ ທີ່ຍັງສືບຕໍ່ອ້າງວ່າເປັນການສະໜອງຕໍ່ບົດບາດຕ່າງໆ ຂອງພາກປະຊາຊາດສ້າງຄົມ.

ໃນຄວາມເປັນຈິງແລ້ວ ລັດຖະບານລາວບໍ່ໄດ້ຍອມຮັບຂໍ້ສະເໜີຂອງປະເທດຝຣັ່ງໃນລະຫວ່າງການທົບທວນສະຖານະການສິດທິມະນຸດໃນເວທີສະພາສິດທິມະນຸດແຫ່ງສະຫະປະຊາຊາດ (Universal Periodic at the United Nations (UN) Human Rights Council) ຄັ້ງທີ 8 ເມື່ອປີ 2010, ເພື່ອ “ຮັບປະກັນໃຫ້ພາກປະຊາ ສ້າງຄົມ ແລະ ອົງກອນສິດທິມະນຸດດຳເນີນກິດຈະກຳໄດ້ຢ່າງອິດສະຫຼະ”.⁵ ສາເຫດທີ່ມີການປະຕິເສດຂໍ້ ສະເໜີແນະນຳດັ່ງກ່າວ ໄດ້ມີການອ້າງວ່າກິດຈະກຳຂອງໜ່ວຍງານເຫຼົ່ານີ້ຕ້ອງໄດ້ຮັບ ການກຳກັບດູແລຈາກ ກົດໝາຍລະດັບຊາດ ໂດຍສະເພາະດຳລັດວ່າດ້ວຍສະມາຄົມ.⁶ ແຕ່ຕາມແຫຼ່ງຂ່າວ ທີ່ເຊື່ອຖືໄດ້, ການທີ່ ລັດຖະບານລາວນຳໃຊ້ຂະບວນການຈົດທະບຽນອົງການຕາມດຳລັດນັ້ນ ໜ້າຈະເປັນພຽງເພື່ອເປັນມາດຕະການໃນການຄວບຄຸມອົງການພາກປະຊາຊາດສ້າງຄົມໃນລາວເທົ່ານັ້ນ.

ໃນບໍລິບົດທີ່ຈຳກັດເຊັ່ນນີ້ ສົມບັດ ສົມພອນ ມີບົດບາດສຳຄັນໃນການສະໜັບສະໜູນການພັດທະນາຂອງພາກປະຊາຊາດສ້າງຄົມໃນລາວ. ຜູ້ກ່ຽວໄດ້ອຸທິດຊີວິດໃຫ້ກັບການພັດທະນາແບບຍືນຍົງ ແລະ ການຫຼຸດພົ້ນອອກຈາກຄວາມທຸກຍາກ, ສະໜັບສະໜູນການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງໃຫ້ກັບພາກປະຊາຊາດສ້າງຄົມເພື່ອກະຕຸ້ນ ໃຫ້ລັດຖະບານລາວຮັບປະກັນສິດຜົນປະໂຫຍດຈາກການພັດທະນາໃຫ້ຕົກຮອດປະຊາຊົນລາວຢ່າງທົ່ວເຖິງ. ອັນທີ່ຈິງ ສົມບັດເຮັດວຽກຢ່າງໃກ້ຊິດຕິດແທດກັບເຈົ້າໜ້າທີ່ລາວຕະຫຼອດມາ. ແຕ່ກິດຈະກຳຫຼ້າສຸດ ຂອງສົມບັດ ໃນການກະກຽມວຽກງານກອງປະຊຸມຄູ່ຂະ

ລາວ: ຈັບຜິດຈາກກ້ອງ - ການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍ ກໍລະນີ ສົມບັດ ສົມພອນ

ໜານຂອງພາກປະຊາສັງຄົມ ໃນເດືອນຕຸລາ ປີ 2012, ກ່ອນການປະຊຸມສຸດຍອດອາຊີ-ເອີເຟີ (Asia Europe Summit – ASEM) ປາກົດວ່າມີຄວາມເຊື່ອມໂຍງກັບການທີ່ຜູ້ກ່ຽວຖືກບັງຄັບໃຫ້ກາຍເປັນບຸກຄົນຫາຍສາບສູນໃນອີກບໍ່ເທົ່າໃດທົດຕໍ່ມາ.

ສະຖານະການສິດທິມະນຸດ⁷

ສິດທິມະນຸດໃນດ້ານການມີເສລີພາບໃນການສະແດງອອກ, ການຄົບຄ້າສະມາຄົມ, ແລະ ການຊຸມນຸມ ຢ່າງ ສັນຕິ ໄດ້ຮັບການຄຸ້ມຄອງຕາມລັດຖະທຳມະນູນລາວ ແລະ ກະຕິກາສາກົນວ່າດ້ວຍສິດທິພົນລະເມືອງ (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) ເຊິ່ງ ສປປ ລາວເປັນລັດພາຄີ. ແຕ່ທາງການລາວຍັງຄົງຈຳກັດເສລີພາບເຫຼົ່ານີ້ໂດຍສະເພາະການປະທ້ວງຂອງປະຊາຊົນຕໍ່ ການລະເມີດ ສິດທິມະນຸດ ອັນເປັນຜົນເນື່ອງມາຈາກການພັດທະນາ – ທີ່ລວມທັງ ການສູນເສຍທີ່ດິນແລະ ອາຊີບທຳມາຫາກິນ – ເຊິ່ງທາງການມັກບໍ່ຍອມໃຫ້ເກີດຂຶ້ນ ດັ່ງທີ່ມີຫຼາຍໆຕົວຢ່າງຕໍ່ໄປນີ້:

ໃນເດືອນພະຈິກ ປີ 2009, ເຈົ້າໜ້າທີ່ປ້ອງກັນຄວາມສະຫງົບໄດ້ຈັບກຸມຊາວນາ ແລະ ຄົນອື່ນໆ ກວ່າ 300 ຄົນ ທີ່ໄດ້ວາງແຜນປະທ້ວງກ່ຽວກັບການສູນເສຍທີ່ດິນ ແລະ ການຂາດການສະໜັບສະໜູນດ້ານເສດຖະກິດ ແລະ ສັງຄົມໃນຫຼາຍໆແຂວງ. ຜູ້ຖືກຈັບເກືອບທັງໝົດໄດ້ຮັບການປ່ອຍຕົວ ຍົກເວັ້ນຈຳນວນ 9 ຄົນ ເຊິ່ງ ບັດຈຸບັນຍັງບໍ່ຮູ້ໂຊກຊາຕາ ແລະ ບໍ່ຮູ້ວ່າຢູ່ໃສຫຼັງຈາກທີ່ພວກເຂົາຖືກຍ້າຍອອກຈາກຄຸກສາມເຄທີ່ນະຄອນ ຫຼວງວຽງຈັນ.

ໃນເດືອນມັງກອນ ປີ 2012, ກະຊວງຖະແຫຼງຂ່າວ ແລະ ວັດທະນະທຳ ສປປ ລາວໄດ້ສົ່ງບົດລາຍການວິທະຍຸ "ເວົ້າຂ່າວ" ທີ່ມີມາດົນນານ ແລະ ໄດ້ຮັບຄວາມນິຍົມ, ເນື່ອງຈາກມີຄົນໂທເຂົ້າມາສະແດງຄວາມກັງວົນຕໍ່ກໍລະນີການຍຶດທີ່ດິນ ແລະ ບັນຫາສັ່ລາດບັງຫຼວງ.

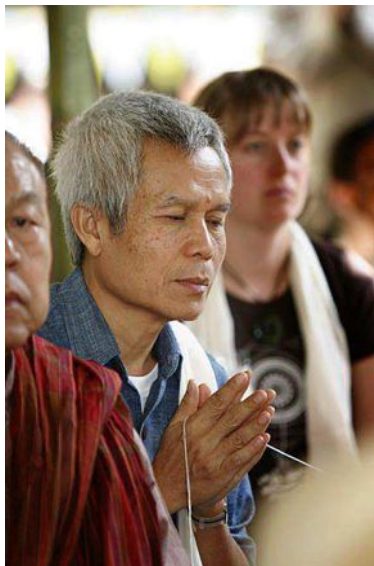
ໃນເດືອນ ມິຖຸນາ ປີ 2012 ຊາວບ້ານແປດຄົນຖືກຈັບກຸມຫຼັງຈາກຮ້ອງຂໍຄວາມເປັນທ່າຕໍ່ທາງການກໍລະນີ ຂີ້ຂັດແຍ່ງທີ່ດິນກັບບໍລິສັດຈາກຫວຽດນາມ ເຊິ່ງໄດ້ສຳປະທານປູກຢາງພາລາຕັ້ງແຕ່ປີ 2006 ແລະ ສົ່ງຜົນ ກະທົບຕໍ່ຊາວບ້ານ ບ້ານທ່າແຕງ, ແຂວງເຊກອງ. ບໍ່ເທົ່າໃດມື້ຕໍ່ມາຊາວບ້ານທຸກຄົນໄດ້ຮັບການປ່ອຍຕົວ ຍົກເວັ້ນຜູ້ຊາຍຄົນໜຶ່ງທີ່ຖືກຂັງໄວ້ປະມານສອງອາທິດ ແລະ ມີລາຍງານວ່າຖືກຊ້ອມຖືກຕີກ່ອນໄດ້ຮັບການປ່ອຍຕົວອອກມາ.

ໃນເວລາດຽວກັນ ນັກໂທດດ້ານຄວາມຄິດຢ່າງ ທອງປະເສີດ ເກື້ອກຸນ ແລະ ແສງອາລຸນ ແພງພັນ ຍັງຖືກ ຄຸມຂັງ ໂດຍຕ່າງໄດ້ຮັບໂທດຈຳຄຸກ 20 ປີ ແລະ ຕິດຄຸກມາແຕ່ເດືອນຕຸລາ ປີ 1999 ເນື່ອງຈາກ

ລາວ: ຈັບຜິດຈາກກ້ອງ - ການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍ ກໍລະນີ ສົມບັດ ສົມພອນ

ພະຍາຍາມ ຊຸມນຸມປະທ້ວງຢ່າງສະຫງົບທີ່ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ ໂດຍໄດ້ສະແດງໂພດສະເຕີ ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການປ່ຽນແປງດ້ານເສດຖະກິດ ສັງຄົມ ແລະ ການເມືອງ. ໃນເວລາດຽວກັນ ຄຳພູວຽງ ສີສະອາດ ຜູ້ປະທ້ວງອີກຄົນໜຶ່ງທີ່ ຖືກຈັບຕົວ ໄດ້ເສຍຊີວິດໃນຄຸກເມື່ອເດືອນກັນຍາ ປີ 2001 ເຊິ່ງເປັນຜົນຈາກ ການຖືກລົງໂທດໂດຍເຈົ້າໜ້າ ໃນຄຸກ. ອີງຕາມຂໍ້ມູນທາງການລາວ ໄດ້ມີ ການລາຍງານວ່າ ບົວວັນ ຈັນມະນີວິງ ຜູ້ປະທ້ວງອີກຄົນໜຶ່ງໄດ້ຮັບ ການປ່ອຍຕົວເມື່ອບໍ່ດົນມານີ້ ແຕ່ຂ່າວດັ່ງກ່າວຍັງບໍ່ມີການຢືນຢັນ.

2.1 ສົມບັດ ສົມພອນ^໑ ແລະ ວິໄສທັດຂອງປະຊາຊົນລາວ



ສົມບັດນັ່ງນິບມີ, ຊ້າຍ. ©www.sombath.org

ສົມບັດເກີດທີ່ບ້ານ ດອນຊຽວ, ແຂວງພາກໃຕ້ຂອງລາວ, ເປັນລູກຄົນ ກົກໃນບັນດານ້ອງໆ ທັງໝົດ 8 ຄົນ. ລາວໄດ້ແຕ່ງງານກັບນາງ ອິງ ຊຸຍມິງ, ສັນຊາດສິງກະໂປຕັ້ງແຕ່ປີ 1983 ທັງສອງໄດ້ພົບພໍ້ກັນ ໃນຕອນຮຽນໜັງສື ຢູ່ທີ່ປະເທດສະຫະລັດອາເມລິກາ. ໃນຊຸມປີ 1970 ສົມບັດໄດ້ສົ່ງເງິນ ລ້ຽງດູແມ່ຂອງຕົນເອງ ທີ່ບັດຈຸບັນອາຍຸປະມານ 83 ປີ ແລະນ້ອງສາວຕົນເອງ 2 ອີກຄົນເຊິ່ງຕອນນັ້ນກຳລັງຮຽນຢູ່ໂຮງຮຽນ ມັດທະຍົມວຽງຈັນ.

ຫຼັງຈາກທີ່ຮຽນຈົບຈາກປະເທດສະຫະລັດອາເມລິກາໃນປີ1983, ສົມບັດໄດ້ເດີນທາງກັບ ປະເທດລາວພ້ອມກັບ ນາງ ອິງ ຊຸຍມິງ. ຕະຫຼອດຊຸມປີ 1980 ຜູ້ກ່ຽວໄດ້ສູ້ຊົນ ເພື່ອໃຫ້ລັດຖະບານລາວອະນຸມັດໂຄງການສົ່ງເສີມກະກຳແບບຍືນຍົງໂດຍຊຸມຊົນເປັນເຈົ້າການ. ໃນທີ່ ສຸດມາຮອດປີ 1986 ຫຼັງຈາກປະສົບຄວາມສຳເລັດໃນການເປັນທີ່ປຶກສາໃຫ້ກັບກອງທຶນເພື່ອ ເດັກແຫ່ງ ສາທະປະຊາຊາດ (UN Children’s fund – UNICEF) ໃນປະເທດກຳປູເຈຍ – ເຊິ່ງລັດຖະບານ ກຳປູເຈຍໄດ້ກ່າວຂອບໃຈລັດຖະບານລາວ – ສົ່ງຜົນໃຫ້ລັດຖະບານລາວອານຸຍາດໃຫ້ສົມບັດສາມາດ ດຳເນີນບາງໂຄງການຕາມທີ່ສະເໜີໄດ້.

ໂດຍການອະນຸມັດຈາກກະຊວງສຶກສາທິການລາວ, ໃນປີ 1996 ສົມບັດໄດ້ກໍ່ຕັ້ງສູນອົບຮົມຮ່ວມ ພັດທະນາ (the Participatory Development Training Centre – PADETC ປາແດກ) ເພື່ອ ພັດທະນາການສຶກສາ, ທັກສະການເປັນຜູ້ນຳພາ, ແລະ ການພັດທະນາແບບຍືນຍົງໃນລາວ. ສົມບັດໄດ້

ລາວ: ຈັບຜິດຈາກກ້ອງ - ການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍ ກໍລະນີ ສົມບັດ ສົມພອນ

ຈັດຝຶກອົບໃຫ້ແກ່ອາສາສະໝັກໄວໜຸ່ມ ແລະ ເຈົ້າໜ້າທີ່ລາວກ່ຽວກັບການພັດທະນາໂດຍຊຸມຊົນເປັນເຈົ້າການໃນຫົວຂໍ້ສຸຂະອານາໄມ, ການຈັດການຂີ້ເຫຍື້ອ, ແລະ ການປູກຝັງກະສິກໍາ.



PADETC ໄດ້ກາຍເປັນອົງການພາກປະຊາສັງຄົມທີ່ມີ ຊື່ສຽງທີ່ສຸດໃນ ລາວ ແລະມາຮອດປີ 2005 ຍ້ອນຜົນ ງານອັນພົ້ນເດັ່ນ⁹ ໄດ້ເຮັດໃຫ້ສົມບັດໄດ້ຮັບລາງວັນ ຣາມອນ ແມັກໄຊໄຊ (Ramon Magsaysay) ສາຂາຜູ້ນໍາຊຸມຊົນ – ເປັນທີ່ຮັບຮູ້ໃນນາມລາງວັນ ສັນຕິພາບໂນເບວໄພຣສແຫ່ງເອເຊຍ (Asia's Nobel Peace Prize).

ສົມບັດ ສົມພອນ ທີ່ງານຮັບລາງວັນຣາມອນ ແມັກໄຊໄຊ ໃນປີ 2005.© www.sombath.org

ສົມບັດໄດ້ລາອອກຈາກຕໍາແໜ່ງຜູ້ອໍານວຍການ PADETC ໃນເດືອນມິຖຸນາ 2012 ເພື່ອໃຊ້ເວລາຢູ່ກັບຄອບຄົວ, ເພື່ອນັ່ງສະມາທິ ແລະຂຽນປື້ມ. ນອກຈາກນີ້ ຜູ້ກ່ຽວຍັງໄດ້ນໍາພາການສໍາຫຼວດເພື່ອວັດແທກລະດັບ “ຄວາມສຸກ” ໃນແຂວງຕ່າງໆ ຂອງປະເທດລາວ ເຊິ່ງເປັນໂຄງການທີ່ໄດ້ຮັບການສະໜັບສະໜູນຈາກໂຄງການເພື່ອການພັດທະນາແຫ່ງສະຫະປະຊາຊາດ (UN Development Programme – UNDP) ແລະຮ່ວມມືກັບໜ່ວຍງານທ້ອງຖິ່ນ ແລະ ອົງການມວນຊົນຂອງ ສປປ ລາວ. ຂໍ້ຄົ້ນພົບຈາກການປຶກສາຫາລືຄັ້ງນີ້ໄດ້ບັນທຶກເຂົ້າໃນເອກະສານຊື່ວ່າ “ວິໄສທັດຂອງປະຊາຊົນລາວ (The Lao People’s Vision).” ແຕ່ເຫດການທີ່ເກີດຂຶ້ນມາພາຍຫຼັງສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ທາງການລາວບໍ່ຄ່ອຍພໍໃຈກັບເອກະສານ ການປຶກສາຫາລື ແລະ ວິໄສທັດດັ່ງກ່າວຫຼາຍປານໃດ ເຖິງວ່ານີ້ເປັນຄັ້ງທໍາອິດທີ່ປະເທດລາວມີເອກະສານໃນລັກຊະນະແບບນີ້.

2.2 ກອງປະຊຸມພາກປະຊາຊົນ ອາຊີ-ເອີຣົບ ແລະເຫດການຫຼັງຈາກນັ້ນ

ASEM ເປັນກົນໄກທີ່ອອກແບບເພື່ອໃຫ້ຄວາມສໍາພັນລະຫວ່າງເອເຊຍ ແລະ ເອີຣົບມີຄວາມເລິກເຊິ່ງຂຶ້ນ ໂດຍການສົນທະນາກັນໃນຫົວຂໍ້ເສດຖະກິດ, ການເມືອງ, ແລະ ວັດທະນະທໍາ-ສັງຄົມ. ກ່ອນກອງປະຊຸມ ASEM ແຕ່ລະຄັ້ງ, ເຄືອຄ່າຍອົງກອນພາກປະຊາສັງຄົມທົ່ວເອເຊຍ ແລະເອີຣົບ ຈະມີການຈັດ ກອງປະຊຸມພາກປະຊາສັງຄົມ (Asia-Europe People's Forum--AEPF ກອງປະຊຸມພາກປະຊາຊົນ ອາຊີ-ເອີຣົບ) ມີຫຼາຍຫົວຂໍ້ແຕ່ພາຍໃຕ້ຊື່ກອງປະຊຸມດຽວກັນ.



ຮູບ ສົມບັດ ກັບອະດີດນາຍົກລັດຖະມົນຕີ ທ່ານ ບຸນຍັງ ວໍລະຈິດ. ©www.sombath.org

ກອງປະຊຸມພາກປະຊາຊົນ ອາຊີ-ເອີຣົບ ຄັ້ງທີ 9 ໃນນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນເລີ່ມຂຶ້ນໃນວັນທີ 16 ເຖິງ 19 ຕຸລາ 2012, ແລະ ເປັນການຈັດຮ່ວມກັນລະຫວ່າງລະຫວ່າງຄະນະກຳມະການຈັດກອງປະຊຸມ AEPF ລະດັບ ສາກົນ ແລະ ຄະນະຈັດງານລະດັບປະເທດເຊິ່ງມີ ສົມບັດ ສົມພອນ ເປັນປະທານຮ່ວມ. ຄະນະກຳມະການ ຈັດງານລະດັບປະເທດລາວປະກອບດ້ວຍກຸ່ມປະຊາສັງຄົມໃນລາວ, ອົງກອນມວນຊົນລາວ, ຕົວແທນ ອົງກອນເອກະຊົນທີ່ບໍ່ຂຶ້ນກັບລັດຖະບານ (NGOs) ທີ່ປະຈຳໃນລາວ, ແລະ ໜ່ວຍງານຂອງກະຊວງ ການຕ່າງປະເທດລາວ. ການຈັດປະຊຸມພາກປະຊາຊົນ ອາຊີ-ເອີຣົບ ຄັ້ງທີ 9 ນັບເປັນກິດຈະກຳຂອງ ພາກປະຊາສັງຄົມຄັ້ງໃຫຍ່ທີ່ສຸດທີ່ເຄີຍຈັດຂຶ້ນໃນ ສປປ ລາວ. ມີຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມ ປະມານ 1,000 ຄົນຈາກ ປະເທດລາວ, ຈາກທົ່ວພາກພື້ນເອເຊຍອາຄະເນ ແລະ ເອີຣົບ. ມີການນຳສະເໜີ “ວິໄສທັດຂອງປະຊາຊົນ ລາວ” ໃນລະຫວ່າງການຈັດການປະຊຸມພາກປະຊາຊົນອາຊີ-ເອີຣົບ ພ້ອມຍັງມີການກ່າວເຖິງໃນພິທີປິດ. ສົມບັດໄດ້ຖືກເຊີນຂຶ້ນກ່າວຄຳປາໃສ ລວມທັງສາຍຮູບເງົາທີ່ໄດ້ຮັບແຮງບັນດານໃຈຈາກວຽກແລະ ການສຳຫຼວດຂອງລາວ – “ຄວາມສຸກຂອງປະເທດລາວ Happy Laos”¹⁰ – ກ່ອນການປິດກອງປະຊຸມ.

ເຖິງແນວໃດກໍຕາມ ມີຕຳຫຼວດນອກເຄື່ອງແບບທີ່ສອດສ່ອງເບິ່ງຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມປະຊຸມ ແລະ ມີການຄຸກຄາມຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມບາງຄົນ. ຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມຄົນໜຶ່ງແຈ້ງກັບແອມແນສຕີ ອິນເຕີເນຊັນແນວວ່າ ຜູ້ຍິງຄົນໜຶ່ງໄດ້ຖືກເອີ້ນໄປພົບກັບເຈົ້າໜ້າທີ່ປ້ອງກັນຄວາມສະຫງົບ ແລະ ຖືກຕຳໜີຢ່າງຮຸນແຮງໃນຖານະທີ່ລາວສະແດງຂໍ້ກ້າວົນຢ່າງເປີດເຜີຍກ່ຽວກັບບັນຫາທີ່ດິນ ແລະ ສິດທິກ່ຽວກັບທີ່ຢູ່ອາໄສຂອງຄົນໃນບ້ານຕົນເອງ. ໃນຊ່ວງທ້າຍຂອງກອງປະຊຸມ ເຈົ້າໜ້າທີ່ປ້ອງກັນຄວາມສະຫງົບໄດ້ຍິດເອກະສານ “ວິໄສທັດຂອງປະຊາຊົນລາວ” ເຊິ່ງໄດ້ກະກຽມໄວ້ເພື່ອເຜີຍແຜ່ໃຫ້ກັບຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມກອງປະຊຸມ.¹¹

ລາວ: ຈັບຜິດຈາກກ້ອງ - ການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍ ກໍລະນີ ສົມບັດ ສົມພອນ

ຈາກກໍລະນີດັ່ງກ່າວ ຄະນະກຳມະການຈັດງານລະດັບສາກົນຂອງກອງປະຊຸມພາກປະຊາຊົນອາຊີ-ເອີຣົບໄດ້ຕັ້ງຂໍ້ສັ່ງເກດວ່າ "ມີລາຍງານການຄຸກຄາມຕໍ່ຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມກອງປະຊຸມທີ່ມາຈາກທ້ອງຖິ່ນໃນລະຫວ່າງການຈັດກອງປະຊຸມພາກປະຊາຊົນ ອາຊີ-ເອີຣົບ ຄັ້ງທີ 9"¹²

ກະຊວງການຕ່າງປະເທດລາວໄດ້ຮ່ວມມືກັບຄະນະຜູ້ຈັດກອງປະຊຸມພາກປະຊາຊົນ ອາຊີ-ເອີຣົບ; ແລະ ຄົນສ່ວນໃຫຍ່ທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບກອງປະຊຸມມີຄວາມເຫັນໃນເບື້ອງຕົ້ນວ່າ ກອງປະຊຸມຄັ້ງນີ້ປະສົບຄວາມສຳເລັດ ເຖິງວ່າຈະມີບັນຫາຕາມທີ່ກ່າວມາຂ້າງຕົ້ນ ແຕ່ກຸ່ມພາກປະຊາຊົນສັງຄົມລາວສາມາດໃຊ້ເວທີນີ້ເພື່ອແລກປ່ຽນຄວາມເຫັນຕໍ່ການພັດທະນາໃນລາວ ແລະ ຍັງສ້າງເຄືອຂ່າຍທັງໃນປະເທດ, ລະດັບພູມິພາກ, ແລະ ລະຫວ່າງປະເທດ.

ແຕ່ໃນປະເທດທີ່ລັດບໍ່ຍອມໃຫ້ມີການທ້າທາຍຕໍ່ນະໂຍບາຍຂອງລັດ ແລະ ການສົນທະນາໂຕ້ແຍ້ງຢ່າງເປີດເຜີຍນອກແວດວົງລັດຖະບານ ແລະ ພັກປະຊາຊົນປະຕິວັດລາວເປັນສິ່ງທີ່ບໍ່ຄ່ອຍເກີດຂຶ້ນ¹³, "ວິໄສທັດຂອງປະຊາຊົນລາວ" – ເຊິ່ງເປັນເອກະສານນຳສະເໜີຮູບແບບທາງເລືອກໃນການພັດທະນາໂດຍອີງໃສ່ຜົນຈາກການປຶກສາຫາລືກັບປະຊາຊົນລາວ– ແລະ ການທີ່ພາກປະຊາຊົນສັງຄົມມາຮ່ວມກັນໃນກອງປະຊຸມພາກປະຊາຊົນ ອາຊີ-ເອີຣົບ ເປັນສິ່ງທີ່ເຮັດໃຫ້ເອກະສານດັ່ງກ່າວຖືກບາງໜ່ວຍງານຂອງລາວເຫັນວ່າເປັນໄພຄຸກຄາມຢ່າງຊັດເຈນ ເຫດການທີ່ເກີດຂຶ້ນໃນເວລາຕໍ່ມາຕອກຍ້າຍເຖິງການປະເມີນດັ່ງກ່າວ.

ໃນວັນທີ 7 ທັນວາ 2012, ລັດຖະບານລາວໄດ້ເນລະເທດ ແອນ-ໂຊຟີ ກິນໂດຣສ (Anne-Sophie Gindroz), ຜູ້ອຳນວຍການປະເທດຂອງອົງກອນເຮວວິຕັສ (HELVITAS Swiss Intercooperation) ໃນລາວ ເຊິ່ງເປັນອົງກອນເອກະຊົນລະຫວ່າງປະເທດຈາກສະວິດເຊີແລນທີ່ເຮັດວຽກໃນດ້ານການພັດທະນາກະສິກຳ ແລະ ບັນຫາທີ່ດິນ. ກິນໂດຣສ ມີສ່ວນຮ່ວມ ຢ່າງໃກ້ຊິດໃນການຈັດປະຊຸມເວທີພາກປະຊາຊົນ ອາຊີ-ເອີຣົບ ຄັ້ງທີ 9 ຮ່ວມກັບ ສົມບັດ ສົມພອນ ແລະ ໄດ້ເປີດເຜີຍຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບບັນຫາການຄຸກຄາມຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມປະຊຸມໃນເວທີກັບລັດຖະບານລາວ. ການຕັດສິນໃຈເນລະເທດກິນໂດຣສໜ້າຈະມາຈາກທີ່ວ່າລາວໄດ້ສົ່ງຈົດ ໝາຍລົງວັນທີ 21 ພະຈິກ ປີ 2012 ໄປຍັງອົງການພັດທະນາເອກະຊົນລະຫວ່າງປະເທດອື່ນໆ ແລະ ແຫຼ່ງທຶນລະຫວ່າງປະເທດຂອງ ສປປ ລາວ ໂດຍທີ່ກິນໂດຣສ ໄດ້ກ່າວເຖິງການມີພື້ນທີ່ຈຳກັດສຳລັບການຖືກຖຽງຢ່າງຈິງຈັງ ແລະ ເປັນປະຊາທິປະໄຕ ແລະ ຜົນກະທົບທີ່ເກີດຂຶ້ນຈາກຄົນທີ່ກ້າສະແດງອອກ. ລັດຖະບານລາວໄດ້ຮັບສຳເນົາຈົດໝາຍສະບັບດັ່ງກ່າວ ແລະ ສົ່ງໃຫ້ກິນໂດຣສເດີນທາງອອກຈາກປະເທດ.

ການຂັບໄລ່ ແອນ-ໂຊຟີ ກິນໂດຣສ ສົ່ງຜົນກະທົບເຖິງພາກປະຊາຊົນສັງຄົມໃນ ສປປ ລາວ ເຊິ່ງກິນໂດຣສໄດ້ເຮັດວຽກຢ່າງຮ່ວມກັນຢ່າງໃກ້ຊິດ. ສິ່ງທີ່ຮ້າຍແຮງໄປກວ່ານັ້ນຍັງເກີດຂຶ້ນຕາມມາ ເພາະໜຶ່ງອາທິດຫຼັງຈາກທີ່ກິນໂດຣສໄດ້ຖືກສົ່ງໃຫ້ອອກຈາກປະເທດ ສົມບັດ ສົມພອນກໍ່ຫາຍຕົວໄປ.

3. ພາບການຫາຍຕົວໄປທີ່ປາກົດໃນກ້ອງ

ເພື່ອນຮ່ວມງານຂອງສົມບັດ ສົມພອນ ໄດ້ພົບເຫັນລາວຄັ້ງສຸດທ້າຍໃນຊ່ວງຕອນແລງເວລາປະມານ 5.30 ຂອງວັນທີ 15 ທັນວາ 2012 ຕອນທີ່ລາວໄດ້ຂັບລົດອອກຈາກຫ້ອງການໃນນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ ເຊິ່ງລາວໄດ້ຂັບລົດຕາມຫຼັງຜູ້ເປັນພັນລະຍາ ນາງ ອິງ ຊຸຍມິງ ທີ່ໄດ້ຂັບລົດອີກຄັນໜຶ່ງນຳໜ້າ. ຕໍາຫຼວດໄດ້ໂບກລົດສົມບັດໃຫ້ຈອດ ໃນເວລາປະມານ 6 ໂມງແລງທີ່ປ້ອມຕໍາຫຼວດຖະໜົນທ່າເດືອນ, ເມືອງສີສັດຕະນາກ, ແຂວງນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ ເຊິ່ງເປັນເຫດໃຫ້ສົມບັດ ແລະ ພັນລະຍາຂອງລາວຖືກແຍກອອກຈາກກັນ ແລະ ອີກທັງເປັນຄັ້ງສຸດທ້າຍພວກເຂົາໄດ້ພົບເຫັນກັນ.

ເມື່ອສາມີບໍ່ໄດ້ກັບມາກິນເຂົ້າແລງຢູ່ເຮືອນໃນມື້ນັ້ນ ນ. ອິງ ຊຸຍມິງຈຶ່ງອອກໄປຊອກຫາສາມີທີ່ປ້ອມຕໍາຫຼວດທີ່ພົບເຫັນລາວເປັນຄັ້ງສຸດທ້າຍ ແລະ ຕາມໂຮງໝໍໃນນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ. ມື້ຕໍ່ມາ ໃນວັນທີ 16 ທັນວາ ຊຸຍມິງໄດ້ ໄປແຈ້ງຄວາມກັບຕໍາຫຼວດວ່າສາມີຂອງຕົນຫາຍຕົວ ໄປ ແລະ ທາງຄອບຄົວກໍໄດ້ໄປຊອກຫາຕາມໂຮງໝໍແຫ່ງຕ່າງໆ ອີກຄັ້ງ ແຕ່ກໍບໍ່ພົບຮ່ອງຮອຍຂອງສົມບັດແຕ່ຢ່າງໃດເລີຍ. ໃນວັນທີ 17 ທັນວາ 2012 ຊຸຍມິງໄດ້ຍື່ນໃບຄໍາຮ້ອງຕໍ່ຫ້ອງການຕໍາຫຼວດນະຄອນຫຼວງເພື່ອຂໍເບິ່ງພາບບັນທຶກຈາກກ້ອງວົງຈອນປິດໃນພື້ນທີ່ບໍລິເວນປ້ອມຕໍາຫຼວດທີ່ສົມບັດຖືກພົບເຫັນຄັ້ງສຸດທ້າຍ. ຕໍາຫຼວດທີ່ກ່ຽວຂ້ອງໄດ້ໃຫ້ ການຮ່ວມມື ແລະ ຊ່ວຍເຫຼືອເປັນຢ່າງດີ ໂດຍອະນຸຍາດໃຫ້ຄອບຄົວເຂົ້າເບິ່ງພາບຈາກກ້ອງວົງຈອນປິດ ພ້ອມທັງອະນຸຍາດໃຫ້ໃຊ້ກ້ອງໂທລະສັບ ແລະ ກ້ອງວີດີໂອຖ່າຍບັນທຶກພາບເອົາໄວ້ໄດ້, ແຕ່ທາງຄອບຄົວບໍ່ສາມາດຂໍຂໍ້ມູນຕົ້ນສະບັບໄດ້.

3.1 ຫຼັກຖານດ້ານພາບວີດີໂອ



ຮູບຖ່າຍຈາກພາບກ້ອງວົງຈອນປິດ ເປັນຊ່ວງທີ່ສົມບັດ ສົມພອນອອກຈາກລົດຈີບເພື່ອໄປລົມກັບຕໍາຫຼວດ.

ໃນພາບຈາກກ້ອງວົງຈອນປົດທີ່ໃຊ້ໂທລະສັບມືຖື ແລະ ກ້ອງວິດີໂອບັນທຶກໄວ້ ມີລັກຊະນະມົວໆ, ສາມາດເຂົ້າເບິ່ງໄດ້ທາງອິນເຕີເນັດ¹⁴ ສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າສົມບັດຈອດລົດຢູ່ໜ້າປ້ອມຕໍາຫຼວດ ໃນເວລາປະມານ 18:03. ຫຼັງຈາກນັ້ນປະມານ 30 ວິນາທີ, ໄດ້ມີການປົດໄຟຕາລົດ, ແລະ ອີກບໍ່ດົນຫຼັງຈາກນັ້ນ ມີຜູ້ຊາຍຄົນໜຶ່ງ, ເຊິ່ງຄອບຄົວ ແລະ ໝູ່ຂອງສົມບັດ¹⁵ ລະບຸວ່າເປັນສົມບັດເອງ, ໄດ້ຢ່າງລົງຈາກລົດ ແລະ ໄປລົມກັບຕໍາຫຼວດທີ່ຢືນຢູ່ໜ້າປ້ອມຕໍາຫຼວດຝັ່ງຄົນນັ່ງຂອງລົດ. ເຫັນວ່າລົດຂອງສົມບັດເປັນພຽງຄັນດຽວທີ່ຖືກເອີ້ນໃຫ້ຈອດໃນເວລານັ້ນ, ໃນຂະນະທີ່ຫົນທາງເຕັມໄປດ້ວຍລົດຄັນອື່ນໆ ຢ່າງເນື່ອງແໜ້ນຕະຫຼອດຊ່ວງເວລາ 15 ນາທີຂອງພາບຈາກກ້ອງວິດີໂອຊຸດນີ້.

ຫຼັງຈາກສົມບັດ ຈອດລົດໄດ້ບໍ່ເທົ່າໃດນາທີ ກໍມີລົດຈັກຄັນໜຶ່ງເຂົ້າມາຈອດໃນບໍລິເວນດັ່ງກ່າວ. ຄົນຂັບໄດ້ຈອດລົດຈັກໄວ້ຂ້າງທາງ ແລະ ແລ່ນໄປທີ່ປ້ອມຕໍາຫຼວດ ແລະ ອີກ 2-3 ນາທີຕໍ່ມາ ມີບຸກຄົນເຊິ່ງໜ້າຈະເປັນຄົນຂີ່ລົດຈັກຄັນດັ່ງກ່າວໄດ້ຂັບລົດຈົບຂອງສົມບັດອອກໄປ ແລະ ປະລິດຈັກໄວ້. ບໍ່ດົນຫຼັງຈາກນັ້ນ ໄດ້ມີຜູ້ຊາຍຄົນໜຶ່ງອອກມາຈາກປ້ອມຕໍາຫຼວດ ແລະ ມາຢືນຂ້າງທາງຄືກັບລໍຖ້າໃຜຢູ່ ແລະ ອີກເກືອບ 45 ວິນາທີຕໍ່ມາ ມີລົດກະບະເປີດໄຟຂໍທາງມາຈອດໃນບໍລິເວນຖະໜົນດັ່ງກ່າວ. ຜູ້ຊາຍຄົນດັ່ງກ່າວໄດ້ຂຶ້ນລົດກະບະ ພ້ອມດ້ວຍຊາຍອີກສອງຄົນເຊິ່ງລວມທັງຕົວສົມບັດເອງ. ຈາກນັ້ນລົດກະບະກໍຂັບອອກໄປ, ເຊິ່ງເບິ່ງຄືກໍາລັງຂັບຕາມຫຼັງລົດຈັກຄັນໜຶ່ງທີ່ມີຄົນຂັບແລະຄົນຊ້ອນທ້າຍມາຢູ່ໃກ້ປ້ອມຕໍາຫຼວດ, ໃນຊ່ວງນາທີທີ່ 12 ຂອງພາບບັນທຶກໃນວິດີໂອ.



ຮູບພາບຖ່າຍຈາກພາບບັນທຶກກ້ອງວົງຈອນປົດ ສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າຄົນນັ່ງທ້າຍລົດຈັກຍິງປີນຂຶ້ນຟ້າ
ນອກຈາກນັ້ນຍັງມີເຫດການທີ່ໜ້າກັງວົນອີກຢ່າງໜຶ່ງ ເຊິ່ງມັກບໍ່ຖືກລາຍງານ ໂດຍສົມວນຊົນ ແລະ ໃນຖະແຫຼງການກ່ຽວກັບການຫາຍຕົວໄປຂອງສົມບັດ ກໍຄື ການທີ່ຄົນນັ່ງຊ້ອນລົດຈັກຂັບນໍາໜ້າລົດກະບະຄ້າຍໆວ່າຍິງປີນຂຶ້ນເທິງຟ້າ ກ່ອນຈະຂັບລົດໜີໄປ ເຊິ່ງສາມາດເຫັນ ແລະ ໄດ້ຍິນສຽງໃນນາທີ ທີ່ເຈັດ 15 ວິນາທີ ຂອງພາບບັນທຶກວິດີໂອ.

ມີຄວາມເປັນໄປໄດ້ວ່າເປັນການຍິງບິນຊູ່ພະຍານ ແລະ ເປັນສັນຍານໃຫ້ລົດກະບະທີ່ມີຕົວສົມບັດຂັບອອກໄປທັນທີ ຫຼື ດ້ວຍເຫດຜົນອື່ນ. ການທີ່ຊາຍຄົນດັ່ງກ່າວມີອາວຸດອາດຈະອະທິບາຍໄດ້ວ່າເຫດໃດສົມບັດຈຶ່ງບໍ່ໄດ້ຕໍ່ສູ້ຂັດຂືນລະຫວ່າງຖືກນຳຕົວໄປ ໂດຍຄົນທີ່ຮູ້ຈັກສົມບັດມັກເວົ້າວ່າ ເຂົາຈະຕ້ອງພະຍາຍາມເຈລະຈາຢ່າງສັນຕິເພື່ອຫາທາງອອກແທນທີ່ຈະຂັດຂືນ.

ຈາກນັ້ນກໍມີຜູ້ໃດໄດ້ເຫັນ ຫຼື ໄດ້ຍິນຈາກສົມບັດອີກເລີຍ.

3.2 ການຫາຍຕົວໄປທີ່ປ້ອມຕຳຫຼວດ



ຮູບປ້ອມຕຳຫຼວດທີ່ເປັນຈຸດທີ່ສົມບັດຫາຍຕົວໄປ ລູກສອນສີແດງຊື່ໃຫ້ເຫັນຕຳແໜ່ງປ້ອມຈອດລົດຂອງລົດຈີບ ແລະ ລົດກະບະເຊິ່ງຂັບພາຕົວເຂົາອອກໄປ. ©www.sombath.org

ໃນການຕັດສິນວ່າສົມບັດເປັນເຫຍື່ອຂອງການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍພາຍ, ໃຕ້ຄວາມຮັບຜິດຊອບຂອງເຈົ້າໜ້າທີ່ລາວ ຫຼື ບໍ່, ຈຳເປັນຢ່າງຍິ່ງທີ່ເຮົາຕ້ອງພິຈາລະນາຈຸດສຸດທ້າຍທີ່ມີການພົບຕົວຜູ້ກ່ຽວແມ່ນຢູ່ປ້ອມຕຳຫຼວດ. ໃນປະເທດລາວ, ຕຳຫຼວດທ້ອງຖິ່ນ ແລະ ຕຳຫຼວດຈາລະຈອນແມ່ນຢູ່ພາຍໃຕ້ການຊີ້ນຳຂອງກະຊວງປ້ອງກັນຄົວສະຫງົບ.

ຈາກພາບບັນທຶກໃນກ້ອງວົງຈອນປິດ ຕຳຫຼວດເປັນຜູ້ໂບກລົດໃຫ້ສົມບັດຈອດຢ່າງຈິງໃຈ ຢູ່ປ້ອມຕຳຫຼວດ, ຈາກນັ້ນກໍມີບຸກຄົນລຶກລັບມາເອົາຕົວສົມບັດໄປ.

ຄວາມຈິງທີ່ວ່າ ຕຳຫຼວດບໍ່ໄດ້ດຳເນີນການໃດໆ ເພື່ອຂັດຂວາງການນຳຕົວສົມບັດໄປ ໜ້າຈະສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງການມີສ່ວນຮ່ວມ ຫຼື ການຮູ້ເຫັນຂອງຕຳຫຼວດ. ຕຳຫຼວດໃນປ້ອມບໍ່ໄດ້ສະແດງຄວາມພະຍາຍາມທີ່ຈະຂັດຂືນ ຫຼື ພະຍາຍາມປົກປ້ອງສົມບັດໃນຂະນະທີ່ມີຜູ້ນຳຕົວສົມບັດອອກໄປແຕ່ຢ່າງໃດເລີຍ, ຢ່າງໜ້ອຍທີ່ສຸດ ບໍ່ໜ້າຈະມີການນຳຕົວສົມບັດໄປໄດ້ທາກຕຳຫຼວດບໍ່ຮູ້ເລື່ອງນີ້ເລີຍ ສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າຕຳຫຼວດອາດຈະມີສ່ວນສະໜັບສະໜູນ ຫຼື ຮູ້ເຫັນເປັນໃຈ.

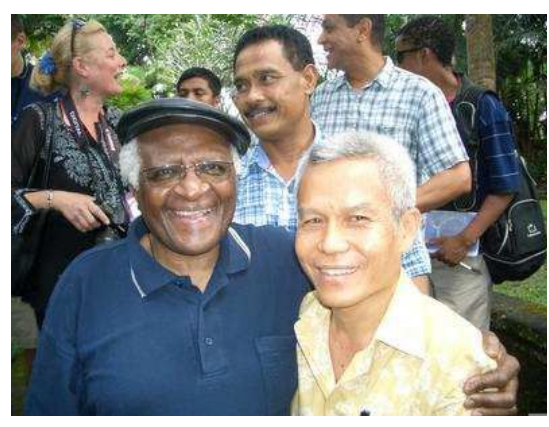
ເປັນເລື່ອງບໍ່ຖືກຕ້ອງທີ່ຈະອະທິບາຍວ່າ ສິ່ງທີ່ເກີດຂຶ້ນເປັນເຫດການ "ປົກກະຕິ" ຢ່າງທີ່ເຈົ້າໜ້າທີ່ລາວພະຍາຍາມອະທິບາຍ (ກະລຸນາເບິ່ງບົດທີ 4 ໃນດ້ານລຸ່ມນີ້), ແລະ ໃຊ້ເປັນຂໍ້ອ້າງວ່າເຫດໃດຕຳຫຼວດຈຶ່ງບໍ່

ມີການຂັດຂວາງການນຳຕົວສົມບັດໄປ. ໜ້າຈະເປັນເລື່ອງບໍ່ປົກກະຕິທີ່ມີຄົນຂີ່ລົດຈັກມາເພື່ອຂັບລົດຄົນອື່ນໄປ ຫຼັງຈາກທີ່ຕຳຫຼວດເຊິ່ງເບິ່ງຄືວ່າເປັນການຕັ້ງດ່ານກວດຕາມປົກກະຕິໄດ້ໂບກລົດຄັນດັ່ງກ່າວໃຫ້ຢຸດ. ໜ້າປະຫຼາດໃຈທີ່ລົດສົມບັດເປັນພຽງລົດຄັນດຽວທີ່ຖືກເອີ້ນໃຫ້ຈອດໃນໄລຍະເວລາ 15 ນາທີ ລະຫວ່າງການຕັ້ງດ່ານຕາມປົກກະຕິໃນພາບຈາກກ້ອງວົງຈອນປິດ. ທັງໝົດນີ້ຈຶ່ງບໍ່ແມ່ນເລື່ອງ "ປົກກະຕິ" ທີ່ຄົນທີ່ຖືກເອີ້ນໃຫ້ຈອດລົດຈະຖືກນຳຕົວຂຶ້ນລົດກະບະທີ່ເປີດໄຟຂໍທາງມາ ແລະ ຂັບອອກໄປ. ອີກທັງເປັນເລື່ອງບໍ່ໜ້າຈະເປັນເລື່ອງ "ປົກກະຕິ" ທີ່ມີຄົນຊ້ອນທ້າຍລົດຈັກຍິງປົນຂຶ້ນຟ້າຢູ່ບໍລິເວນປ້ອມຕຳຫຼວດ ແຄມຖະໜົນທີ່ຄ່ອນຂ້າງວຸ້ນວາຍ ໃນໃຈກາງນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ.

4. ການສອບສວນທີ່ບໍ່ກວ້າງຂວາງ

"ສະພາເອີຣົບ...ມີຄວາມກັງວົນຕໍ່ກັບຄວາມລ່າຊ້າ ແລະ ການຂາດຄວາມໂປ່ງໃສຂອງການສືບສວນສອບສວນກໍລະນີການຫາຍຕົວໄປຂອງ ສົມບັດ ສົມພອນ"

ມະຕິຕົກລົງຂອງສະພາຢູໂຣບ ວັນທີ 7 ກຸມພາ 2013.



ສົມບັດກັບອາກບິຊອບ ເດສມອນ ຕູຕູ (Archbishop Desmond Tutu) ໃນປີ 2006. © www.sombath.org. ອາກບິຊອບ ໄດ້ຂຽນຈົດໝາຍເຖິງນາຍົກລັດຖະມົນຕີລາວ ໃນເດືອນກຸມພາ 2013, ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ລັດຖະບານດຳເນີນການສອບສວນ ແລະ ພະຍາຍາມອີກຄັ້ງເພື່ອຄົ້ນຫາຕົວສົມບັດ ແລະ ນຳຕົວລາວກັບມາຢ່າງປອດໄພ.

ຄວາມເປັນໄປໄດ້ທີ່ວ່າເຈົ້າໜ້າທີ່ຕໍາຫຼວດມີສ່ວນກ່ຽວຂ້ອງກັບການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍກໍລະນີສົມບັດເມື່ອກາງເດືອນທັນວາ ປີ 2012 ແມ່ນມາຈາກການທີ່ເຈົ້າໜ້າທີ່ລາວ ລວມທັງຕໍາຫຼວດ ລົມເຫຼວໃນການສອບສວນແບບບໍ່ລຳອຽງ ແລະ ຢ່າງມີປະສິດທິພາບຕໍ່ເຫດການທີ່ເກີດຂຶ້ນ ລວມທັງລົມເຫຼວໃນການເປີດເຜີຍລາຍລະອຽດກ່ຽວກັບການສອບສວນຄັ້ງນີ້ໃຫ້ແກ່ສາທາລະນະ. ທັງໝົດນີ້ສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າໜ້າຈະມີການປົກປິດຂໍ້ມູນຂໍ້ເທັດຈິງບາງຢ່າງ.

4.1 ຄຳໝັ້ນສັນຍາຈາກລັດຖະບານ

ໃນວັນທີ 19 ທັນວາ 2012, ຫຼັງຈາກສົມບັດໄດ້ຫາຍຕົວໄປໄດ້ 4 ວັນ ກະຊວງການຕ່າງປະເທດລາວໄດ້ອອກຖະແຫຼວງການ ເຊິ່ງໄດ້ອ້າງວ່າ "ເຈົ້າໜ້າທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ" "ກຳລັງດຳ ເນີນການສືບສວນ-ສອບສວນຢ່າງ ຈິງຈັງ" ຕໍ່ກໍລະນີດັ່ງກ່າວ.¹⁶

ໃນວັນທີ 3 ມັງກອນ 2013 ໃນຈົດໝາຍຕອບກັບຕໍ່ຄຳຖາມກ່ຽວກັບການຫາຍຕົວໄປຂອງສົມບັດ "ເປັນຈົດໝາຍຈາກກົນໄກພິເສດແຫ່ງສະຫະປະຊາຊາດ (UN Special Procedures)" ເອກອັກຄະລັດຖະທູດ ຍິງ ຈັນທະລັງສີ, ຜູ້ຕາງໜ້າຖາວອນ ແຫ່ງ ສປປ ລາວ ປະຈຳ ສະຫະປະຊາຊາດ ທີ່ເຈນີວາ ໂດຍໄດ້ຂຽນໄດ້ວ່າ:

"ລັດຖະບານລາວມີຄວາມເປັນກຽວນຶ່ງຢ່າງຍິ່ງຕໍ່ການຫາຍຕົວໄປຂອງສົມບັດ ສົມພອນ ແລະ ໃຫ້ຄວາມສຳຄັນກັບສືບສວນ-ສອບສວນທີ່ດຳເນີນການຢູ່ເພື່ອຄົ້ນ ຫາຄວາມຈິງກ່ຽວກັບເຫດການດັ່ງກ່າວ".

ໃນຈົດໝາຍໄດ້ຂຽນລະບຸໄວ້ວ່າ:

"ເຈົ້າໜ້າທີ່ໄດ້ຢຸດລົດຂອງທ້າວ ສົມບັດ ເພື່ອກວດໃບຂັບຂີ່ແລະ ເອກະສານລົດຄືກັນກັບລົດຄັນອື່ນໆ... ພາຍຫຼັງກວດກາເອກະສານລົດຂອງຜູ້ກ່ຽວແລ້ວ ເຈົ້າໜ້າທີ່ໄດ້ມອບເອກະສານໃຫ້ທ້າວ ສົມບັດ ແລະ ຫຼັງຈາກນັ້ນ ກໍໄດ້ສືບຕໍ່ປະຕິບັດໜ້າທີ່ກວດກາລົດຄັນອື່ນໆຕໍ່ໄປ."

ເອກອັກຄະລັດຖະທູດ ຍັງກ່າວຕໍ່ໄປວ່າ "ມີຄວາມເປັນໄປໄດ້ວ່າ ຜູ້ກ່ຽວອາດຖືກລັກພາໂຕ ຍ້ອນຄວາມຂັດ ແຍ່ງສ່ວນຕົວ ຫຼື ຂໍ້ຂັດແຍ່ງທາງທຸລະກິດ "; ແຕ່ຍອມຮັບວ່າ "ເຈົ້າໜ້າທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ" ໃນລາວ:

"ມີໜ້າທີ່ທາງກົດໝາຍ ໃນການຊອກຫາຄວາມເປັນຈິງ ເພື່ອນຳເອົາຜູ້ກະທຳຜິດມາລົງໂທດ ແລະ ໃຫ້ຄວາມເປັນທຳແກ່ຜູ້ກ່ຽວ ແລະ ຄອບຄົວຕາມກົດໝາຍບ້ານເມືອງ"¹⁷

ຈາກນັ້ນໃນວັນທີ 11 ມັງກອນ 2013 ພັນເອກ ດຣ. ເພັງສະຫວັນ ທິບວົງໄຊ ໄດ້ຖະແຫຼງການ "ແຈ້ງຜົນສືບສວນ-ສອບສວນເບື້ອງຄົ້ນກ່ຽວກັບການຊອກຫາ ທ້າວສົມບັດ ສົມພອນ [sic]" ເຊິ່ງໃນວັນທີ 4 ກຸມພາ 2013 ໄດ້ລົງໜັງສືພິມພາສາອັງກິດຂອງລັດ ຊື່ວ່າ *Vientiane Times*.¹⁸

ຖະແຫຼງການໄດ້ສະຫຼຸບວ່າ ອີງຕາມ "ໜ້າທີ່ທາງກົດໝາຍ" ເພື່ອສືບສວນ-ສອບສວນ ແລະ ອີງຕາມ "ການມອບໝາຍຂອງລັດຖະມົນຕີວ່າການກະຊວງປ້ອງກັນຄວາມສະຫງົບ." ທາງກົມໃຫຍ່ຕຳຫຼວດ ສົມທົບກັບກອງບັນຊາການປ້ອງກັນຄວາມສະຫງົບນະຄອນຫຼວງໄດ້ແຕ່ງຕັ້ງຄະນະກຳມະການຮ່ວມເມື່ອວັນທີ 20 ທັນວາ 2012 ເພື່ອຮັບຜິດຊອບດຳເນີນຄະດີຂອງສົມບັດ. ຈຸດເນັ້ນຂອງການສືບສວນ-ສອບສວນຢູ່ທີ່ການກວດສອບພາບຈາກກ້ອງວົງຈອນປົດທີ່ບັນທຶກເຫດການໄວ້ໄດ້ ແຕ່ບໍ່ສາມາດຈຳແນກຕົວບຸກຄົນ ແລະ ລົດຄັນທີ່ຢູ່ໃນພາບເຫດການໄດ້.

ຕາມລາຍງານ ສະຫຼຸບ, ຜ່ານການສອບຖາມເຈົ້າໜ້າທີ່ຕຳຫຼວດຈາລະຈອນທີ່ເຮັດໜ້າທີ່ຢູ່ຈຸດກວດກາລົດໃນບໍລິເວນທີ່ສົມບັດຫາຍຕົວໄປ ໄດ້ລາຍງານວ່າ:

"ສະພາບແມ່ນປົກກະຕິ ບໍ່ໄດ້ມີເຫດການຈັບກຸມທຸບຕີກັນແຕ່ຢ່າງໃດ ແລະ ກໍບໍ່ໄດ້ກັກລົດປະເພດໃດ ຫລື ບຸກຄົນໃດໆ."

ປະຊາຊົນເຊິ່ງອາໄສຢູ່ບໍລິເວນໃກ້ຄຽງຈຸດດັ່ງກ່າວກໍບໍ່ມີໃຜເຫັນເຫດການຜິດປົກກະຕິ. ທີ່ຜ່ານມາໄດ້ມີ ການສົ່ງໜັງສືແຈ້ງໃຫ້ບັນດາຕໍາຫຼວດໃນທົ່ວປະເທດເພື່ອຕິດຕາມຊອກຫາແລ້ວ; ແລະ ຍັງໄດ້ຮວບຮວມ ຂໍ້ມູນຈາກຄອບຄົວຂອງສົມບັດແລ້ວ.

ໃນລາຍງານໄດ້ສະຫຼຸບວ່າ "ເຈົ້າໜ້າທີ່ບໍ່ໄດ້ຈັບກຸມຊຸມຂັງຜູ້ກ່ຽວຢູ່ບ່ອນໃດ" ແລະ ຍັງຕີລາຄາອີກວ່າ ສົມບັດອາດຈະຖືກລັກພາຕົວໄປຍ້ອນຂໍ້ຂັດແຍ່ງສ່ວນຕົວ ດັ່ງນີ້:

"ທ້າວ ສົມບັດ ສົມພອນ...ມາຮອດບັດຈຸບັນຍັງບໍ່ທັນພົບເຫັນຜູ້ກ່ຽວເທື່ອ ແລະ ກໍຍັງບໍ່ທັນພົບ ເຫັນຫລັກຖານ, ຂໍ້ມູນຕໍາຫຼວດໄປຂອງຜູ້ກ່ຽວ"

ໃນວັນທີ 1 ມີນາ 2013, ເປັນເວລາເກືອບ 2 ເດືອນຫຼັງຈາກມີການລາຍງານຜົນໃນເບື້ອງຕົ້ນ, ຕໍາຫຼວດ ໄດ້ເຜີຍແຜ່ລາຍງານສືບສວນ-ສອບສວນສະບັບທີສອງກໍລະນີສົມບັດ¹⁹ ລາຍງານບໍ່ໄດ້ປະເມີນຕີລາຄາ ເຫດຜົນທີ່ໜ້າຈະເປັນແຮງຈູງໃຈຂອງການລັກພາຕົວສົມບັດ. ບໍ່ມີການອະທິບາຍວ່າ ຍ້ອນຫຍັງຕໍາຫຼວດ ທີ່ປະຕິບັດໜ້າທີ່ໃນປ້ອມຕໍາຫຼວດມີດັ່ງກ່າວບໍ່ໄດ້ຂັດຂວາງການລັກພາຕົວສົມບັດແຕ່ຢ່າງໃດເລີຍ, ມີພຽງ ການກ່າວອີກຄັ້ງໜຶ່ງວ່າເຈົ້າໜ້າທີ່ຕໍາຫຼວດທີ່ປ້ອມຕໍາຫຼວດຊື່ແຈງວ່າ "ສະພາບແມ່ນປົກກະຕິ" ຜົນ ການສືບສວນ-ສອບສວນຍັງລະບຸວ່າ ພາບຈາກກ້ອງວົງຈອນປິດບໍ່ແຈ້ງ ເປັນເຫດໃຫ້ບໍ່ສາມາດລະບຸບ້າຍ ຖະບຽນລົດທີ່ກ່ຽວຂ້ອງໄດ້, ອີກທັງຍັງປະຕິເສດບໍ່ຍອມຮັບຄວາມຊ່ວຍເຫຼືອຈາກພາຍນອກເພື່ອວິເຄາະ ພາບຈາກກ້ອງວົງຈອນປິດ.

"ເຈົ້າໜ້າທີ່ຕໍາຫລວດພວກເຮົາ ສາມາດດໍາເນີນການກວດກາໄດ້ ແລະ ເປັນຄວາມຮັບຜິດຊອບ ພາຍໃນຂອງພວກເຮົາ ຈຶ່ງບໍ່ມີຄວາມຈໍາເປັນຂໍການຊ່ວຍເຫລືອຈາກພາຍນອກ"

ເຊັ່ນດຽວກັບຜົນການສືບສວນ-ສອບສວນໃນເບື້ອງຕົ້ນ, ລາຍງານສະບັບທີສອງບໍ່ໄດ້ລະບຸເຖິງເຫດການ ທີ່ຜູ້ຊ້ອນທ້າຍລົດຈັກຍິງປີນຂຶ້ນຟ້າໃນລະຫວ່າງທີ່ຂັບນໍາໜ້າລົດກະບະທີ່ເອົາຕົວສົມບັດໄປ. ລາຍງານ ລະບຸວ່າຕໍາຫຼວດຜູ້ປະຈໍາຢູ່ບ້ອມຕໍາຫຼວດໃນມື້ດັ່ງກ່າວໄດ້ຈົດເລກບ້າຍທະບຽນລົດຈັກຄັນດັ່ງກ່າວໄວ້ຫຼືບໍ່ ຫຼື ເກີດ ຫຍັງຂຶ້ນກັບລົດຈັກຄັນດັ່ງກ່າວຫຼັງຈາກນັ້ນ. ໃນລາຍງານລະບຸວ່າກ້ອງວົງຈອນປິດໃນສະຖານທີ່ ໃກ້ຄຽງບໍ່ສາມາດຈັບພາບທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບເຫດການຫຼັງຈາກນັ້ນໄດ້ເລີຍ ແລະ ທີ່ສໍາຄັນ ລາຍງານບໍ່ໄດ້ໃຫ້ ຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບ ໂຊກຊາຕາ ແລະ ສະຖານທີ່ທີ່ສົມບັດຢູ່.

ໃນວັນທີ 7 ມິຖຸນາ 2013 ເຈົ້າໜ້າທີ່ຕໍາຫຼວດໄດ້ຖະແຫຼງການລາຍງານຜົນການສືບສວນ-ສອບສວນ ສະບັບທີ 3 ແຕ່ກໍບໍ່ມີຂໍ້ມູນຂ່າວສານໃໝ່ໆ ກ່ຽວກັບການຫາຍຕົວໄປ ຫຼື ສະຖານທີ່ຢູ່ຂອງສົມບັດແຕ່ຢ່າງ ໃດເລີຍ.²⁰

4.2. ຂໍ້ມູນທີ່ຂັດແຍ້ງ ແລະ ຄໍາຖາມທີ່ຍັງບໍ່ມີຄໍາຕອບ

ເຖິງວ່າຈະຜ່ານໄປແລ້ວ 6 ເດືອນ ນັບຈາກມີທາຍຕົວໄປ, ແຕ່ຍັງມີອີກຫຼາຍປະເດັນທີ່ຍັງບໍ່ຈະແຈ້ງ:

- ຖ້າການໂບກລົດສົມບັດໃຫ້ຢຸດເພື່ອການກວດກາຕາມປົກກະຕິ ເຫດໃດຕໍາຫຼວດຈຶ່ງບໍ່ເອີ້ນຄັນອື່ນໃຫ້ຢຸດທີ່ປ້ອມຕໍາຫຼວດໃນເວລາໃກ້ຄຽງເລີຍ, ດັ່ງທີ່ໄດ້ເຫັນໄດ້ຈາກພາບຈາກກ້ອງວົງຈອນປິດທີ່ສະແດງເຫດການໃນຊ່ວງທີ່ມີການເອົາຕົວສົມບັດໄປ?
- ເຫດໃດຕໍາຫຼວດຈຶ່ງບໍ່ຂັດຂວາງການເອົາຕົວສົມບັດໄປ? ເປັນເລື່ອງທີ່ບໍ່ເປັນຕາເຊື້ອ ທີ່ມີການອະທິບາຍວ່າເປັນສະພາບເປັນປົກກະຕິກ. ພາບຈາກກ້ອງວົງຈອນປິດໄດ້ສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ຄົນຂັບລົດຈັກທີ່ຈອດຢູ່ຂ້າງປ້ອມຕໍາຫຼວດເປັນຄົນຂັບລົດຂອງສົມບັດອອກໄປ ແລະ ສົມບັດຖືກເອົາຕົວຂຶ້ນລົດກະບະພ້ອມກັບຊາຍຄົນອື່ນໆ ທີ່ອອກມາຈາກປ້ອມຕໍາຫຼວດ ແລະ ເຂົ້າໄປນັ່ງໃນລົດກະບະ ຈາກນັ້ນຈຶ່ງຂັບລົດອອກໄປ. ນອກຈາກນັ້ນຜູ້ຊາຍສອງຄົນທີ່ຂີ່ລົດຈັກນໍາໜ້າລົດກະບະມີຢູ່ຄົນໜຶ່ງທີ່ເບິ່ງຄືຍິງປີນຂຶ້ນຟ້າ.
- ຕໍາຫຼວດໄດ້ສືບສວນ-ສອບສວນເຫດການຍິງປີນທີ່ເກີດຂຶ້ນຫຼືບໍ່?
- ຕໍາຫຼວດທີ່ປ້ອມໄດ້ຈົດເລກປ້າຍຖະບຽນລົດຈັກທີ່ຢູ່ໃນເຫດການ ແລະ ມີການສືບຫາຫຼືບໍ່? ເກີດຫຍັງຂຶ້ນກັບລົດຈັກຄັນດັ່ງກ່າວຫຼັງຈາກນັ້ນ? ພາບຈາກກ້ອງວົງຈອນປິດມີພາບຂອງຕໍາຫຼວດຢ່າງໄປເບິ່ງລົດຈັກ ແລະ ເຂົ້າໄປຫຍັບລົດຈັກ, ຫຼັງຈາກນັ້ນເບິ່ງຄືວ່າມີຜູ້ຊາຍສອງຄົນມາຈາກດ້ານໜ້າຂອງປ້ອມຕໍາຫຼວດເພື່ອຍ້າຍລົດຈັກໄປໄວ້.
- ຍ້ອນຫຍັງກ້ອງວົງຈອນປິດອື່ນໆ ຈຶ່ງບໍ່ສາມາດຈັບພາບເຫດການຫຼັງຈາກນັ້ນໄດ້ເລີຍ ໃນຂະນະທີ່ລົດກະບະເອົາຕົວສົມບັດໄປຕາມເສັ້ນທາງຖະໜົນທ່າເດື່ອເຊິ່ງມີກ້ອງຕິດຕັ້ງຢູ່ຕະຫຼອດທາງ.

4.3 ການປະຕິເສດຄວາມຊ່ວຍເຫຼືອຈາກພາຍນອກ

ບໍ່ດົນຫຼັງຈາກເກີດການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ທາຍສູນຫາຍກໍລະນີສົມບັດ, ໝູ່ເພື່ອນຂອງລາວໄດ້ເລີ່ມໃຊ້ຊ່ອງທາງອິນເຕີເນັດເພື່ອຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການສົ່ງຕົວສົມບັດກັບມາຢ່າງປອດໄພ ໂດຍໄດ້ມີການສ້າງເວບໄຊ sombath.org ເພື່ອເປັນການໃຫ້ຂໍ້ມູນ ແລະ ໃຫ້ເຊື່ອມໄປຍັງລາຍງານຂ່າວຂອງສົມວນຊົນ ແລະ ການຮ້ອງຮ້ອງຕ່າງໆ.

ຄອບຄົວ ແລະ ໝູ່ເພື່ອນຂອງສົມບັດ, ກຸ່ມປະຊາສັງຄົມທັງໃນລະດັບພູມມິພາກ ແລະ ລະຫວ່າງປະເທດ, ລັດຖະບານຕ່າງປະເທດ ແລະ ອົງການສະຫະປະຊາຊາດ (UN) ຕ່າງກໍໄດ້ອອກມາຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີສືບສວນ-ສອບສວນຢ່າງລະອຽດຮອບຄອບຕໍ່ກໍລະນີການທາຍຕົວໄປຄັ້ງນີ້ ແລະ ຍັງໄດ້ສະເໜີໃຫ້ຄວາມຊ່ວຍເຫຼືອເພື່ອຊອກຫາຕົວສົມບັດໃຫ້ໄດ້ກັບມາຢ່າງປອດໄພ.²¹

ແອມແນສຕີ ອິນເຕີເນຊັນແນວ ເປັນກຸ່ມວົນຕໍ່ການທີ່ເຈົ້າໜ້າທີ່ລາວປະຕິເສດຄວາມຊ່ວຍເຫຼືອດ້ານ ເຕັກນິກຈາກພາຍນອກ ທີ່ລວມທັງການວິເຄາະແບບນິຕິທະຍາສາດເພື່ອກວດສອບພາບຈາກກ້ອງວົງ ຈອນບິດຕັນສະບັບທີ່ສະແດງໃຫ້ເຫັນເຫດການໃນຂະນະທີ່ມີການນຳເອົາຕົວສົມບັດໄປ ແລະ ພາບຈາກ ກ້ອງວົງຈອນບິດໜ່ວຍອື່ນໆ ທີ່ຢູ່ຕາມຖະໜົນເສັ້ນດຽວກັນ. ໃນບັນດາປະເດັນຕ່າງໆ ການວິເຄາະໃນລັກ ຊະນະນີ້ຈະຊ່ວຍໃນການລະບຸເລກປ້າຍທະບຽນລົດ ແລະ ເຈົ້າຂອງລົດທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ແລະ ອາດຈະເປັນຂໍ້ ມູນທີ່ເຮັດໃຫ້ສາມາດສືບໃຫ້ຮູ້ເຖິງໂຊກຊາຕາ ແລະ ບ່ອນຢູ່ຂອງສົມບັດ.

ໃນການຖະແຫຼງຂ່າວເມື່ອວັນທີ 21 ທັນວາ 2012 ໂຄສົນກຳມະການສະຫະປະຊາຊາດສູງສຸດດ້ານສິດທິ ມະນຸດ (UN High Commissioner for Human Rights) ໄດ້ລະບຸວ່າ:

*"ຂ້າພະເຈົ້າກຽວວິນກັບການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ຫາຍສູນຫາຍກໍລະນີສົມບັດ ສົມພອນ ເຊິ່ງເປັນນັກ ບົກບ້ອງສິດທິມະນຸດຄົນສຳຄັນ... ແລະ ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ເຈົ້າໜ້າທີ່ດຳເນີນການທຸກວິຖີທາງເພື່ອຮັບ ປະກັນວ່າຈະພົບຕົວສົມບັດໃນສະພາບທີ່ປອດໄພ ແລະ ບໍ່ໄດ້ຮັບອັນຕະລາຍ"*²²

ໃນຖະແຫຼງການທີ່ເຜີຍແຜ່ພາຍຫຼັງການເດີນທາງມາຢັງມຢາມປະເທດລາວ ໃນລະຫວ່າງ ວັນທີ 14-16 ມັງກອນ 2013 ຂອງສະມາຊິກສະພາ 3 ຄົນ ຈາກອາຊີອາຄະເນ: ທ່ານ ຊາວສ ແຊນດີເອໂກ (Charles Santiago) ຈາກປະເທດມາເລເຊຍ, ທ່ານນາງ ລີລີ ວາ ທິດ (Lily Wahid) ຈາກປະເທດອິນໂດເນເຊຍ, ແລະ ທ່ານ ວໍເດນ ເບນໂລ (Walden Bello) ຈາກປະເທດຟິລິບປິນ, ໄດ້ຕັ້ງຂໍ້ສັ່ງເກດເຖິງ "ຄວາມແຕກ ຕ່າງລະຫວ່າງຂໍ້ມູນຂອງຜູ້ສອບສວນກັບສະພາບແວດລ້ອມຂອງການລັກພາຕົວ" ແລະ ລະບຸວ່າການ ເດີນທາງມາຢັງມຢາມຂອງພວກເຂົາ "ເຮັດໃຫ້ເກີດຄຳຖາມຫຼາຍກວ່າຄຳຕອບ"²³



ກິດຈະກຳທີ່ຈັດຂຶ້ນເພື່ອລຳລຶກເຖິງສົມບັດ ສົມພອນທີ່ເມືອງມະນີລາ, ປະເທດຟິລິບປິນ, ເມສາ 2013. ©

www.sombath.org

ໃນວັນທີ 7 ກຸມພາ 2013 ໃນມະຕິທີ່ມີການຖະແຫຼງຂ້ອນຂ້າງໜັກແໜ້ນ, ສະມາຊິກສະພາເອີຣົບໄດ້ກ່າວວ່າ "ມີຄວາມເປັນກົງວົນຕໍ່ຄວາມລ່າຊ້າແລະການຂາດຄວາມໂປ່ງໃສຂອງການສືບສວນ-ສອບສວນກໍລະນີການຫາຍຕົວໄປຂອງສົມບັດ ສົມພອນ..."²⁴

ແລະ ໃນຖະແຫຼງການເມື່ອວັນທີ 24 ມີນາ 2013 ລັດຖະມົນຕີຕ່າງປະເທດ, ຈອນ ແຄຣີ (John Kerry) ຂອງປະເທດສະຫະລັດອາເມລິກາ ໄດ້ກ່າວວ່າ:

*"ພວກຂ້າພະເຈົ້າເປັນກົງວົນຕໍ່ການຂາດຂໍ້ມູນທີ່ສໍາຄັນຈາກລັດຖະບານລາວກ່ຽວກັບກໍລະນີຂອງສົມບັດ, ເຖິງແມ່ນວ່າເຮົາໄດ້ສະເໜີຕົວທີ່ຈະຊ່ວຍເຫຼືອໃນການສືບສວນ-ສອບສວນ ແລະ ໄດ້ສະແດງຄວາມກົງວົນຫຼາຍຄັ້ງກ່ຽວກັບຊາຕາຊີວິດຂອງສົມບັດແລ້ວກໍຕາມ"*²⁵

5. ການບັງຄັບໃຊ້ມາດຕະຖານດ້ານກົດໝາຍ: ກໍລະນີການບັງຄັບ ບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍ

5.1 ການລະເມີດສິດທິມະນຸດທີ່ຮ້າຍແຮງ

ປະເທດລາວໄດ້ລົງນາມສົນທິສັນຍາລະຫວ່າງປະເທດວ່າດ້ວຍການຄຸ້ມຄອງບໍ່ໃຫ້ບຸກຄົນສູນຫາຍ (CPED) ແຕ່ຍັງບໍ່ໄດ້ມີການລົງນາມຮັບຮອງ. ໃນຖານະເປັນປະເທດຜູ້ລົງນາມໃນສົນທິສັນຍາ, ມີຄວາມຄາດຫວັງວ່າປະເທດລາວຄວນດຳເນີນການໃຫ້ສອດຄ່ອງກັບຂໍ້ກຳນົດຕ່າງໆທີ່ໄດ້ລະບຸໄວ້ ແລະ ມີພັນທະກໍລະນີທີ່ຕ້ອງຫຼີກລ່ຽງຈາກການກະທຳໃດໆ ທີ່ຂັດຕໍ່ຈຸດປະສົງ ແລະ ເປົ້າໝາຍຂອງສົນທິສັນຍາທີ່ຈະມີຜົນບັງຄັບໃຊ້.²⁶

CPED ຫ້າມບໍ່ໃຫ້ມີການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍ ໂດຍໄດ້ໃຫ້ຄວາມໝາຍວ່າ ໝາຍເຖິງ: "ການຈັບຄວບຄຸມ ລັກພາຕົວ ຫຼື ວິທີການໃນການເຮັດໃຫ້ບຸກຄົນສູນເສຍເສລີພາບທີ່ເປັນການກະທຳ ໂດຍຕົວແທນຂອງລັດ ບຸກຄົນ ຫຼື ກຸ່ມຄົນທີ່ເຮັດໄປໂດຍການໃຊ້ອຳນາດສະໜັບສະໜູນ ຫຼື ຮູ້ເຫັນເປັນໃຈຈາກລັດ ແລະ ໂດຍທີ່ລັດປະຕິເສດທີ່ຈະຮັບຮູ້ວ່າມີການກະທຳໃຫ້ສູນເສຍເສລີພາບນີ້ ຫຼື ໂດຍການປົກປິດຊາຕາກຳ ຫຼື ສະຖານທີ່ຢູ່ຂອງຜູ້ສູນຫາຍດັ່ງກ່າວ ໂດຍທີ່ສະຖານທີ່ຢູ່ຂອງຜູ້ສູນຫາຍນັ້ນກົດໝາຍບໍ່ສາມາດໃຫ້ການຄຸ້ມຄອງໄດ້"²⁷

ສະຖານະການທີ່ສົມບັດ ສົມພອນຖືກຕຳຫຼວດເອີ້ນໃຫ້ຈອດລົດ ຈາກນັ້ນຖືກເອົາຕົວໄປຈາກປ້ອມຕຳຫຼວດ ໂດຍຕຳຫຼວດບໍ່ໄດ້ກະທຳການຂັດຂວາງ ແລະ ເຖິງວ່າຈະມີເຫດການທີ່ໜ້າກັງວົນ ແລະ ຜິດປົກກະຕິເກີດຂຶ້ນ ຢ່າງເຊັ່ນມີການຍິງປືນຂຶ້ນຟ້າໃນຊ່ວງເວລານັ້ນ ເຊິ່ງບົ່ງບອກວ່າຜູ້ກ່ຽວໜ້າຈະຖືກຈັບກຸມຕົວໂດຍໜ່ວຍງານຂອງລັດ ຫຼື ໂດຍຄວາມສະໜັບສະໜູນຫຼື ເປັນການຮູ້ເຫັນເປັນໃຈຂອງລັດ.

ຂໍ້ມູນເຫຼົ່ານີ້ສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ການສືບສວນ-ສອບສວນ ແລະ ການພະຍາຍາມຄົ້ນຫາຕົວສົມບັດ ເຕັມໄປດ້ວຍຂໍ້ບົກພ່ອງ ລວມທັງ ການປະຕິເສດຄວາມຊ່ວຍເຫຼືອຈາກໜ່ວຍງານພາຍນອກ ໄດ້ສະທ້ອນໃຫ້ເຫັນວ່າເຈົ້າໜ້າທີ່ລາວອາດຈະພະຍາຍາມປົກປິດຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບໂຊກຊາຕາ ແລະ ທີ່ຢູ່ຂອງສົມບັດ, ແລະ ຂັດຂວາງບໍ່ໃຫ້ຜູ້ກ່ຽວແລະຍາດພີ່ນ້ອງເຂົ້າເຖິງສິດທິທີ່ຄວນຈະໄດ້ຮັບການປິ່ນປົວທີ່ມີປະສິດທິພາບ. ແອມແນສຕີ ອິນເຕີເນຊັນແນວ ປະເມີນຕີລາຄາວ່າ ມີຄວາມເປັນໄປໄດ້ສູງທີ່ ສົມບັດຈະກາຍເປັນເຫຍື່ອຂອງການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍ.

ຄວາມຮ້າຍແຮງຂອງການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍໄດ້ລະບຸໄວ້ຢ່າງຈະແຈ້ງໃນມາດຕາ 1 ໃນຖະແຫຼງການ ເພື່ອຄຸ້ມຄອງບຸກຄົນທຸກຄົນຈາກການບັງຄັບໃຫ້ຫາຍສາບສູນ (DPPED):

"ການກະທຳໃດໆ ທີ່ເປັນການບັງຄັບໃຫ້ສູນຫາຍອັນເປັນເຫດໃຫ້ບຸກຄົນບໍ່ໄດ້ຮັບການຄຸ້ມຄອງຕາມກົດໝາຍ ແລະ ເປັນເຫດໃຫ້ຜູ້ກ່ຽວ ແລະ ຄອບຄົວເກີດຄວາມທຸກ ຖື ເປັນການລະເມີດຫຼັກການຂອງກົດໝາຍລະຫວ່າງປະເທດ ເຊິ່ງຄຸ້ມຄອງສິດດ້ານຕ່າງໆ ລວມທັງສິດທີ່ຈະໄດ້ຮັບການຍອມ ຮັບວ່າເປັນບຸກຄົນຕາມກົດໝາຍ ສິດທີ່ຈະມີອິດສະລະພາບ ແລະ ຄວາມປອດໄພຂອງບຸກຄົນ ສິດທີ່ຈະບໍ່ໄດ້ຮັບການທໍລະມານ ແລະ ການປະຕິບັດ ຫຼື ການລົງໂທດອື່ນໆ ທີ່ໂຫດຮ້າຍປ່າເຖືອນ ໄຮ້ມະນຸດສະທຳ ຫຼື ທີ່ກະທົບຕໍ່ກຽດສັກສີ ອີກທັງຍັງລະເມີດຫຼື ເປັນການຄຸກຄາມຢ່າງຮ້າຍແຮງຕໍ່ສິດທິທີ່ຈະມີຊີວິດລອດ"

ສິດເຫຼົ່ານີ້ຍັງໄດ້ຮັບການຄຸ້ມຄອງຕາມກະຕິກາລະຫວ່າງປະເທດວ່າດ້ວຍສິດພົນລະເມືອງ ແລະ ສິດທາງການເມືອງ (ICCPR) ເຊິ່ງລາວເປັນລັດພາຄີ.²⁸ ໃນມາດຕາ 9 ຂອງ ICCPR ໄດ້ຄຸ້ມຄອງສິດໃນການມີອິດສະຫຼະ ແລະ ຄວາມປອດໄພໃນຕົວບຸກຄົນ. ຫ້າມບໍ່ໃຫ້ເຈົ້າໜ້າທີ່ຈັບກຸມ ແລະ ການກັກຂັງບຸກຄົນຕາມອຳເພີໃຈ, ແລະ ບຸກຄົນທີ່ຖືກຈັບກຸມ ຫຼື ຖືກຄວບຄຸມຕົວຕ້ອງຖືກນຳໄປປາກົດຕົວຕໍ່ໜ້າຜູ້ພິພາກສາ ແລະ ເຂົ້າຮັບການສືບສວນໂດຍບໍ່ຊັກຊ້າ ຫຼື ບໍ່ດັ່ງນັ້ນໃຫ້ປ່ອຍຕົວພາຍໃນເວລາອັນເໝາະສົມ. ລັດພາຄີຈະຕ້ອງປະກັນວ່າເຈົ້າໜ້າທີ່ຂອງຕົນເຄົາລົບສິດເຫຼົ່ານີ້. ນອກຈາກນັ້ນ ຍັງມີພັນທະກໍລະນີທີ່ຕ້ອງຄຸ້ມຄອງບຸກຄົນຈາກການລະເມີດສິດໂດຍໜ່ວຍງານທີ່ບໍ່ແມ່ນຂອງລັດ.²⁹ ໃນທຳນອງດຽວກັນ ສິດທີ່ຈະມີຊີວິດລອດໄດ້ຮັບການຄຸ້ມຄອງໃນມາດຕາ 6 ແລະ ການຫ້າມໂດຍເດັດຂາດຕໍ່ການທໍລະມານ ແລະ ການປະຕິບັດທີ່ໂຫດຮ້າຍປ່າເຖືອນ ໄຮ້ມະນຸດສະທຳ ຫຼື ທີ່ກະທົບຕໍ່ກຽດສັກສີຕາມບົດມາດຕາ 7 ຂອງ ICCPR.

ບາງຫຼັກການ ແລະ ມາດຕະຖານສິດທິມະນຸດລະຫວ່າງປະເທດເຫຼົ່ານີ້ ຍັງໄດ້ຮັບການຄຸ້ມຄອງໃນກົດໝາຍລາວ ຢ່າງເຊັ່ນ ມາດຕາ 42 ຂອງລັດຖະທຳມະນູນລາວເຊິ່ງໄດ້ຮັບການແກ້ໄຂເພີ່ມເຕີມເມື່ອປີ 2003 ຄຸ້ມຄອງສິດທີ່ຈະບໍ່ຖືກຈັບຕົວ ຫຼື ຄົ້ນເຄາະສະຖານຫາກບໍ່ມີຄຳສັ່ງຂອງໄອຍະການ ຫຼື ສານປະຊາຊົນ:

"ພົນລະເມືອງລາວມີສິດໂດຍບໍ່ມີໃຜຈະລ່ວງລະເມີດໄດ້ທາງດ້ານຮ່າງກາຍ, ກຽດສັກສີ ແລະ ເຄາະສະຖານ. ພົນລະເມືອງລາວຈະບໍ່ຖືກຈັບຕົວ ຫຼື ກວດຄົ້ນເຄາະສະຖານ ຖ້າຫາກບໍ່ມີຄຳສັ່ງຂອງໄອຍະການ ຫຼື ສານປະຊາຊົນ ເວັ້ນເສຍແຕ່ໃນກໍລະນີທີ່ໄດ້ກຳນົດໄວ້ໃນກົດໝາຍ"

ປະມວນກົດໝາຍອາຍາລາວເຊິ່ງໄດ້ຮັບການແກ້ໄຂເພີ່ມຕື່ມຄັ້ງສຸດທ້າຍເມື່ອປີ 2005 ໄດ້ທຳການຈັບຕົວ ແລະ ການຄວບຄຸມຕົວໂດຍອຳເພີໃຈ ແລະ ທຳມາການລັກພາຕົວ ດັ່ງທີ່ມາດຕາ 99 ກຳນົດໄວ້ວ່າ: "ບຸກຄົນຜູ້ໃດທາກໄດ້ຈັບຕົວ ຫລື ໄດ້ກັກຂັງຜູ້ອື່ນ ໂດຍບໍ່ຖືກຕ້ອງຕາມກົດໝາຍຈະຖືກລົງໂທດຕັດອິດສະລະພາບ ແຕ່ທີ່ກາເດືອນ ຫາ ສອງປີ ແລະ ຕ້ອງຖືກປັບໃໝ..." ໂດຍບົດລົງໂທດຈະໜັກຂຶ້ນອີກຫາກມີການທຳຮ້າຍບຸກຄົນທີ່ຖືກຈັບກຸມ ຫຼື ຄວບຄຸມຕົວຕາມອຳເພີໃຈ.

5.2 ສິດທີ່ຈະໄດ້ຮັບການຢຽວຢາ

ການທີ່ເຈົ້າໜ້າທີ່ລາວບໍ່ໄດ້ດຳເນີນການສືບສວນ-ສອບສວນຢ່າງເໝາະສົມ ຖືເປັນການລະເມີດພັນທະກໍລະນີຂອງລາວທີ່ມີຕໍ່ບົດມາດຕາ 2 (3(a)) ຂອງ ICCPR ທີ່ຈະຕ້ອງຈັດໃຫ້ມີ "ການຢຽວຢາຢ່າງເປັນຜົນ" ກໍລະນີບຸກຄົນໃດຖືກລະເມີດສິດທີ່ມີການຮັບຮອງຕາມກະຕິກາສະບັບນີ້. ດັ່ງທີ່ກຳມະການສິດທິມະນຸດ, ຜູ້ຊ່ຽວຊານແຫ່ງອົງການສະຫະປະຊາຊາດ ເຊິ່ງມີໜ້າທີ່ກຳກັບດູແລການປະຕິບັດຕາມກະຕິກາໄດ້ອະທິບາຍເຖິງມາດຕາດັ່ງກ່າວໄວ້ວ່າ "ກຳນົດໃຫ້ລັດພາຄືຢຽວຢາບຸກຄົນທີ່ຖືກລະເມີດສິດຕາມທີ່ຄຸ້ມຄອງໃນກະຕິກາສະບັບນີ້.... ແລະ ຫາກເໝາະສົມ ໃນການຢຽວຢາໃຫ້ຄອບຄຸມເຖິງການຊົດໃຊ້ ການພົ້ນພູ ແລະ ມາຕະການເພື່ອໃຫ້ເກີດຄວາມເພິ່ງພໍໃຈ ເຊັ່ນ: ການຂໍໂທດຕໍ່ໜ້າສາທາລະນະ, ການຈັດພິທີລຳລືກຕໍ່ສາທາລະນະ, ການປະກັນວ່າຈະບໍ່ເກີດຂຶ້ນອີກ ແລະ ການແກ້ໄຂກົດໝາຍ ແລະ ແນວທາງການປະຕິບັດທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ລວມທັງການນຳຕົວຜູ້ລະເມີດສິດທິມະນຸດມາລົງໂທດຕາມກົດໝາຍ."³⁰

ຄະນະກຳມະການຍັງກ່າວເພີ່ມເຕີມວ່າ ລັດພາຄືຕ້ອງປະຕິບັດຕາມ "ພັນທະກໍລະນີທົ່ວໄປທີ່ຈະຕ້ອງສືບສວນ-ສອບສວນຕາມຂໍ້ກ່າວຫາວ່າມີການລະເມີດໂດຍບໍ່ອໍຊັກຊ້າ ຢ່າງບໍ່ລຳອຽງ ແລະ ຢ່າງເປັນຜົນໂດຍໃຫ້ໜ່ວຍງານທີ່ເປັນອິດສະລະ ແລະ ບໍ່ລຳອຽງເຮັດໜ້າທີ່ນີ້." ແລະ ຍັງໄດ້ກ່າວເພີ່ມເຕີມວ່າ "ການທີ່ລັດພາຄືບໍ່ສາມາດສືບສວນ-ສອບສວນຕາມຂໍ້ກ່າວຫາການລະເມີດໄດ້ ໂດຍການກະທຳດັ່ງກ່າວ ແລະ ໂດຍຜົນຈາກການກະທຳຍ່ອມຖືເປັນການລະເມີດຕໍ່ກະຕິກາສະບັບນີ້ອີກປະການໜຶ່ງຕ່າງທາກ. ການຢຸດການລະເມີດທີ່ດຳເນີນຢູ່ເປັນອົງປະກອບທີ່ຈຳເປັນຕໍ່ສິດທີ່ຈະໄດ້ຮັບການຢຽວຢາຢ່າງເປັນຜົນ."³¹

5.3 ອາຊະຍາກຳຕາມກົດໝາຍລະຫວ່າງປະເທດ

ການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍ ນອກຈາກເປັນການລະເມີດສິດທິມະນຸດຢ່າງຮ້າຍແຮງແລ້ວ ຍັງເປັນອາຊະຍາກຳຕາມກົດໝາຍລະຫວ່າງປະເທດ ແລະ ໃນພຶດຕິກຳບາງຢ່າງ ອາດຖືເປັນອາຊະຍາກຳຕໍ່ມະນຸດອີກດ້ວຍ.³² ດ້ວຍເຫດດັ່ງກ່າວ, ໂດຍບໍ່ຄຳນຶງວ່າຄວາມຜິດດັ່ງກ່າວເກີດຂຶ້ນຢູ່ບ່ອນໃດ, ລັດທຸກແຫ່ງຄວນດຳເນີນການສືບສວນ-ສອບສວນ ແລະ ພ້ອງຄະດີຕໍ່ບຸກຄົນທີ່ໜ້າສົງໄສວ່າຢູ່ເບື້ອງຫຼັງການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍຕໍ່ສານ, ກໍລະນີທີ່ມີພິຍານຫຼັກຖານທີ່ຍອມຮັບໄດ້ພຽງພໍ, ໃນນາມຂອງປະຊາ

ຄົມລະຫວ່າງປະເທດ ໂດຍໃຫ້ມີການສືບສວນຄະດີຢ່າງເປັນທຳ ແລະ ບໍ່ໃຫ້ມີໂທດປະຫານຊີວິດ ຫຼື ບໍ່ດັ່ງນັ້ນໃຫ້ລັດແຫ່ງນັ້ນສົ່ງຕົວບຸກຄົນດັ່ງກ່າວໄປຍັງລັດອື່ນທີ່ສາມາດ ແລະ ພ້ອມທີ່ຈະພ້ອງຄະດີ ແລະ ດຳເນີນການຕາມຂະບວນການຍຸຕິທຳດັ່ງກ່າວໄດ້.

ມາດຕາ 9(2) ຂອງ ICCPR ກຳນົດໄວ້ຢ່າງຈະເຈນວ່າ:

"ແຕ່ລະລັດພາຄີຈະຕ້ອງດຳເນີນມາດຕະການທີ່ຈຳເປັນທີ່ຈະໃຫ້ສານ ທີ່ມີເຂດອຳນາດພິຈາລະນາຄວາມຜິດ ໂທດຖານບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍໄດ້ ເມື່ອມີບຸກຄົນທີ່ຖືກກ່າວຫາວ່າ ກະທຳຄວາມຜິດຢູ່ໃນດິນແດນພາຍໃຕ້ເຂດອຳນາດສານຂອງຕົນ..."

6. ຂໍ້ສະຫຼຸບ ແລະ ຂໍ້ສະເໜີແນະ

"ຊ່ວຍເຮົາຊອກຫາໝູ່ຂອງພວກເຮົາ.... ສົມບັດເປັນໝູ່, ເປັນເພື່ອນຮ່ວມງານ, ແລະເປັນ ຜູ້ມີວິໄສທັດທີ່ອຸທິດຕົນທັງຊີວິດເຮັດວຽກເພື່ອປະຊາຊົນ ແລະ ປະເທດຂອງຕົນເອງ."



Sombath.org ເວັບໄຊ ກ່ຽວກັບວຽກງານ ແລະ ການຫາຍຕົວໄປຂອງສົມບັດ. © www.sombath.org.

ຈາກຂໍ້ເທັດຈິງ ແລະ ຄວາມເປັນມາທີ່ກ່າວເຖິງໃນລາຍງານສະບັບນີ້ ແອມແນສຕີ ອິນເຕີເນຊັນແນວ ມີຂໍ້ສະຫຼຸບວ່າ ມີຄວາມເປັນໄປໄດ້ຢ່າງສູງວ່າສົມບັດ ສົມພອນໄດ້ກາຍເປັນເຫຍື່ອຂອງການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍ. ສະຖານະການທີ່ເປັນຢູ່ເຮັດໃຫ້ຄອບຄົວ ແລະ ໝູ່ເພື່ອນມີຄວາມທຸກໃຈ ແລະ ຕ້ອງການຄຳຕອບ. ນອກຈາກນັ້ນ ຍັງເຮັດໃຫ້ເກີດຄຳຖາມກ່ຽວກັບສະຖານະທາງເສລີພາບໃນການສະແດງອອກ ແລະ ບົດບາດຂອງພາກປະຊາສັງຄົມໃນລາວໃນປັດຈຸບັນ.

ດັ່ງທີ່ໄດ້ອະທິບາຍໄວ້ໃນລາຍງານສະບັບນີ້, ການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍ ກໍລະນີສົມບັດ ເກີດຂຶ້ນພາຍຫຼັງການຈັດກອງປະຊຸມພາກປະຊາຊົນ ອາຊີ-ເອີຣົບ ທີ່ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ, ເຊິ່ງເປັນຊ່ວງທີ່ຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມປະຊຸມຖືກຄຸກຄາມ. ເຈົ້າໜ້າທີ່ໄດ້ສັ່ງຍຶດເອກະສານ "ວິໄສທັດປະຊາຊົນລາວ" ທີ່ເປັນຜົນງານຂຽນຂອງສົມບັດ, ແລະບໍ່ດົນຫຼັງຈາກນັ້ນເຈົ້າໜ້າທີ່ໄດ້ສັ່ງໃຫ້ຜູ້ອຳນວຍການປະເທດຂອງອົງການພັດທະນາເອກກະຊົນ ລະຫວ່າງປະເທດ ອອກຈາກປະເທດລາວ ຫຼັງຈາກທີ່ຜູ້ກ່ຽວໄດ້ເວົ້າເຖິງການຄຸກຄາມເຫຼົ່ານີ້ ແລະກ່ຽວກັບບັນຫາອື່ນໆ. ໃນປັດຈຸບັນ ພາກປະຊາສັງຄົມທີ່ກຳລັງເຂັ້ມແຂງຂອງລາວໄດ້ສູນເສຍຜູ້ນຳທີ່ມີບົດບາດ ສຳຄັນ ເຊິ່ງເຫດການທີ່ເກີດຂຶ້ນໄດ້ສົ່ງສັນຍານຂົ່ມຂູ່ຄົນອື່ນໆ ທີ່ຢາກຈະໂຕ້ແຍ້ງ ແລະ ສະແດງຄວາມຄິດເຫັນກ່ຽວກັບສິດທິມະນຸດ ແລະການພັດທະນາຢູ່ໃນລາວ. ແອມແນສຕີ ອິນເຕີເນຊັນແນວ ເປັນກັງວົນຢ່າງຍິ່ງ ເຖິງຜູ້ເຮັດວຽກໃນພາກປະຊາສັງຄົມບາງສ່ວນທີ່ໜີອອກຈາກປະເທດພາຍຫຼັງການຫາຍຕົວໄປຂອງທ່ານສົມບັດ, ເປັນກັງວົນເຖິງຜົນທີ່ຈະເກີດຂຶ້ນກັບພວກເຂົາຈາກວຽກງານການເຄື່ອນໄຫວທີ່ຜ່ານມາ.

ການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍ ກໍລະນີສົມບັດບໍ່ໄດ້ເປັນບັນຫາພາຍໃນປະເທດລາວເທົ່ານັ້ນ, ດັ່ງທີ່ມີຖະແຫຼງການຫຼາຍສະບັບສະແດງຄວາມກັງວົນ ແລະສະເໜີໃຫ້ຄວາມຊ່ວຍເຫຼືອໄດ້ອະທິບາຍໄວ້.

ກໍລະນີນີ້ຖື ເປັນຂໍ້ກັງວົນລະດັບພູມມິພາກ ແລະ ລະຫວ່າງປະເທດ. ນອກຈາກນັ້ນ ການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍຍັງຖືເປັນອາຊະຍາກຳຕາມກົດໝາຍລະຫວ່າງປະເທດ. ຄວາມຈິງໃຈ ແລະ ຄວາມສຳເລັດຂອງເຈົ້າໜ້າທີ່ລາວໃນການສືບ-ສອບສວນກໍລະນີນີ້ເພື່ອປະກັນວ່າສົມບັດຈະໄດ້ກັບຄືນມາຢ່າງປອດໄພ ຈະເປັນບົດທົດສອບພັນທະກໍລະນີຂອງປະເທດລາວທີ່ມີຕໍ່ສິດທິມະນຸດ. ຄວາມສົນໃຈໃນປະເດັນນີ້ຈະບໍ່ຈາງຫາຍໄປຈົນກວ່າ ສົມບັດຈະໄດ້ກັບຄືນຫາຄອບຄົວຢ່າງປອດໄພ, ຈົນກວ່າຜູ້ກະທຳຜິດບໍ່ໄດ້ຖືກນຳຕົວມາຮັບໂທດ, ແລະຈົນກວ່າຈະມີມາດຕາການເພື່ອຄຸ້ມຄອງ ແລະ ເຄົາລົບສິດທິມະນຸດ ລວມທັງການປະກັນຄວາມປອດໄພໃຫ້ກັບນັກປົກປ້ອງສິດທິມະນຸດ.

ດ້ານລຸ່ມນີ້ ແອມແນສຕີ ອິນເຕີເນຊັນແນວໄດ້ຂຽນຂໍ້ສະເໜີແນະນຳເຈົ້າໜ້າທີ່ລາວ ແລະ ປະຊາສັງຄົມສາກົນ ເຊິ່ງຫາກມີການດຳເນີນການຕາມຄຳແນະນຳດັ່ງກ່າວ ໜ້າຈະຮັບປະກັນໄດ້ວ່າສົມບັດ ສົມພອນ ຈະໄດ້ຄືນມາຢ່າງປອດໄພແລະ ຮັບປະກັນວ່າຄອບຄົວຂອງຜູ້ກ່ຽວຈະເຂົ້າເຖິງຄວາມຈິງ, ຄວາມຍຸດຕິທຳ, ແລະຢ່າງຢາ. ຂໍ້ສະເໜີບາງປະການຍັງເນັ້ນສະນັບສະໜູນການເຄົາລົບຕໍ່ເສລີພາບໃນການສະແດງອອກໃນລາວ ແລະ ໂດຍສະເພາະການພັດທະນາ ແລະການຄຸ້ມຄອງພາກປະຊາສັງຄົມ.

6.1. ຂໍ້ສະເໜີແນະນຳເຈົ້າໜ້າທີ່ລາວ

ເພື່ອຮັບປະກັນວ່າສົມບັດ ສົມພອນ ຈະໄດ້ກັບຄືນມາຫາຄອບຄົວຢ່າງປອດໄພ ແລະ ເພື່ອໃຫ້ຜູ້ກ່ຽວ ແລະ ຄອບຄົວເຂົ້າເຖິງຄວາມຈິງ, ຄວາມຍຸດຕິທຳ ແລະ ການຢ່າງຢາຈາກເຫດການການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍທີ່ເກີດຂຶ້ນ, ແອມແນສຕີ ອິນເຕີເນຊັນແນວ ສະເໜີໃຫ້ລັດທະບານລາວ:

- ອອກຄຳສັ່ງຕໍ່ສາທາລະນະໃຫ້ມີການປ່ອຍຕົວສົມບັດ ແລະໃຫ້ໄດ້ກັບຄືນສູ່ຄອບຄົວຢ່າງປອດໄພຢ່າງຮີບດ່ວນ ແລະ ຢ່າງບໍ່ມີເງື່ອນໄຂ; ແລະ
- ຈັດຕັ້ງຄະນະກຳມະການອິດສະຫຼະຊຸດໃໝ່ຢ່າງຮີບດ່ວນ ເພື່ອດຳເນີນການສືບສວນ-ສອບສວນການຫາຍຕົວໄປຂອງສົມບັດຢ່າງບໍ່ລຳອຽງ ແລະ ຢ່າງລະອຽດຮອບຄອບ ແລະ ເພື່ອຮັບປະກັນວ່າການດຳເນີນງານໃນທຸກຂັ້ນຕອນເປັນໄປເພື່ອຄືນຫາບ່ອນຢູ່ຂອງຜູ້ກ່ຽວ, ຊ່ວຍເຫຼືອຜູ້ກ່ຽວອອກມາຈາກການຖືກກັກຂັງ ແລະ ສົ່ງຕົວຜູ້ກ່ຽວຄືນຫາຄອບຄົວຢ່າງປອດໄພ ໃຫ້ໄວທີ່ສຸດເທົ່າທີ່ຈະໄວໄດ້, ທັງນີ້ໃຫ້ເປັນໄປຕາມພັນທະສັນຍາຂອງລາວທີ່ມີຕໍ່ກົດໝາຍລະຫວ່າງປະເທດ.

ກຳມະການຊຸດໃໝ່ຈະຕ້ອງ:

■ ເມື່ອໃດທີ່ມີຄວາມຈຳເປັນ, ໃຫ້ຮ່ວມມື ແລະ ສະແຫວງຫາຄວາມຊ່ວຍເຫຼືອທາງດ້ານເຕັກນິກທີ່ຈຳເປັນຕໍ່ການສືບສວນ-ສອບສວນພ້ອມທັງເຜີຍແຜ່ພາບຕົ້ນສະບັບຈາກກ້ອງວົງຈອນປິດທີ່ບັນທຶກເຫດການການຫາຍຕົວໄປຂອງສົມບັດ ແລະ ຮ້ອງຂໍຄວາມຊ່ວຍເຫຼືອຜູ້ຊ່ຽວຊານດ້ານເຕັກນິກເພື່ອດຳເນີນການວິເຄາະຫຼັກຖານດັ່ງກ່າວໃນຮູບແບບນິຕິວິທະຍາສາດ;

■ ໃຫ້ແຈ້ງຂໍ້ມູນລາຍລະອຽດຢ່າງສະໝໍ່າສະເໝີ ກ່ຽວກັບຄວາມຄືບໜ້າຂອງການສືບສວນ-ສອບສວນຕໍ່ກັບຄອບຄົວຂອງສົມບັດ, ທະນາຍຄວາມ, ແລະບຸກຄົນອື່ນໆ ທີ່ມີຄວາມສົນໃຈ. ໂດຍສະເພາະ ເພື່ອຮັບປະກັນວ່າເປັນການຕອບຄຳຖາມກັບທີ່ຄອບຄົວສົມບັດແລະບຸກຄົນອື່ນໆ ໄດ້ຖາມໄວ້ໃນບົດທີ 4 ຂອງບົດລາຍງານນີ້;

■ ໃນກໍລິທີ່ມີພະຍານຫຼັກຖານທີ່ຍອມຮັບໄດ້ຫຼາຍພຽງພໍ, ໃຫ້ຮ່ວມມືກັບເຈົ້າໜ້າທີ່ຜູ້ບັງຄັບໃຊ້ກົດໝາຍ ແລະ ສານຂອງລາວເພື່ອນຳຕົວຜູ້ທີ່ມີສ່ວນຮ່ວມໃນການອອກຄຳສັ່ງ, ການດຳເນີນການ, ຫຼື ການປິດບັງຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍ, ແລະ ການລະເມີດສິດທິມະນຸດອື່ນໆ ເຊິ່ງອາດຈະເກີດຂຶ້ນກັບຜູ້ກ່ຽວ ໃຫ້ເຂົ້າສູ່ຂະບວນການສືບສວນ-ສອບສວນທີ່ເປັນທຳ ໂດຍບໍ່ມີການຍົກເວັ້ນວ່າບຸກຄົນດັ່ງກ່າວຈະເປັນເຈົ້າໜ້າທີ່, ທີ່ມີຍົດ ແລະຕຳແໜ່ງທາງການສູງປານໃດ; ແລະ

■ ໃຫ້ຮ່ວມມືກັບເຈົ້າໜ້າທີ່ຜູ້ບັງຄັບໃຊ້ກົດໝາຍ ແລະ ສານຂອງລາວເພື່ອຮັບປະກັນວ່າສົມບັດ ແລະ ຄອບຄົວສາມາດເຂົ້າເຖິງການຢຽວຢາທີ່ເກີດຂຶ້ນຈາກການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍໃນຄັ້ງນີ້ ລວມທັງໄດ້ຮັບການຊົດໃຊ້, ການຊົດເຊີຍ, ການພື້ນຟູ, ຄວາມເພິ່ງພໍໃຈ, ແລະຮັບປະກັນວ່າເຫດການດັ່ງກ່າວຈະບໍ່ເກີດຊ້ຳອີກ

ເພື່ອເປັນການຮັບປະກັນວ່າມີກົນໄກທີ່ເຂັ້ມແຂງໃນການປ້ອງກັນ ແລະ ແກ້ໄຂບັນຫາການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍ, ແອມເນສຕີ ອິນເຕີເນຊັນແນວ ມີຂໍ້ສະເໜີແນະຕໍ່ລັດຖະບານລາວດັ່ງນີ້:

■ ໃຫ້ດຳເນີນການມາດຕະການທີ່ຈຳເປັນເພື່ອຮັບປະກັນວ່ານິຍາມຄວາມຜິດຂອງການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍ ເປັນຄວາມຜິດທາງອາຍາ ແລະ ໃຫ້ມີບົດລົງໂທດຢ່າງເໝາະສົມຕາມກົດໝາຍຂອງລາວ.

■ ໃຫ້ຮັບຮອງ CPED, ອອກຖະແຫຼງການພາຍໃຕ້ມາດຕາ 31 ແລະ ມາດຕາ 32. ຍອມຮັບການປະຕິບັດໜ້າທີ່ຂອງກຳມະການວ່າດ້ວຍການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍ ໃນການຮັບຊໍ້ຮຽກຮ້ອງ ແລະ ຮັບຂໍ້ມູນທີ່ໄດ້ຮັບມາຈາກບຸກຄົນ ຫຼື ຕົວແທນຂອງບຸກຄົນທີ່ອ້າງວ່າໄດ້ຕົກເປັນເຫຍື່ອຂອງການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍ ຫຼື ການລັກພາຕົວ ໃຫ້ເອົາເນື້ອໃນຂອງມາດຕາເຫຼົ່ານີ້ໄປບັນຈຸເປັນເນື້ອໃນກົດໝາຍໃນປະເທດ ແລະໃຫ້ບັງຄັບໃຊ້ທັງໃນທາງນະໂຍບາຍ ແລະທາງປະຕິບັດ; ແລະ

■ ຮັບຮອງລັດຖະທຳມະນູນກຸງໂຣມວ່າດ້ວຍສານອາຍາລະຫວ່າງປະເທດ (Rome statute of the International Criminal Court) ແລະ ຂໍ້ຕົກລົງວ່າດ້ວຍສິດທິພິເສດ ແລະ ການຄຸ້ມຄອງຂອງສານອາຍາລະຫວ່າງປະເທດ (Agreement on Privileges and Immunities of the International Criminal) ໃຫ້ເອົາເນື້ອໃນຂອງມາດຕາເຫຼົ່ານີ້ໄປກຳນົດເປັນເນື້ອໃນກົດໝາຍໃນປະເທດ ແລະ ໃຫ້ບັງຄັບໃຊ້ທັງໃນທາງນະໂຍບາຍ ແລະ ທາງປະຕິບັດ.

ນອກຈາກນັ້ນເພື່ອຮັບປະກັນໃຫ້ມີການເຄົາລົບຕໍ່ເສລີພາບໃນການສະແດງອອກ ແລະ ເພື່ອໃຫ້ມີການຄຸ້ມຄອງພາກປະຊາຄົມເພື່ອໃຫ້ເຕີບໃຫຍ່ຂະຫຍາຍຕົວຂຶ້ນໄດ້, ແອມແນສຕີ ອິນເຕີເນຊັນແນວ ມີຂໍ້ສະເໜີແນະນຳເຈົ້າໜ້າທີ່ດັ່ງນີ້:

■ ເຄົາລົບ ແລະ ຄຸ້ມຄອງສິດທິຂອງນັກປົກປ້ອງສິດທິມະນຸດ ແລະ ອົງການພາກປະຊາສັງຄົມຕ່າງໆ ໃນລາວ ເພື່ອໃຫ້ພວກເຂົາສາມາດປະຕິບັດວຽກງານໄດ້ໂດຍບໍ່ມີອຸປະສັກ ທີ່ລວມທັງການຈັດອົບຮົມ ແລະ ການແນະນຳເຈົ້າໜ້າທີ່ຜູ້ບັງຄັບໃຊ້ກົດໝາຍ; ແລະ

■ ລົບລ້າງທຸກມາດຕະການແຊກແຊງການເຮັດວຽກຂອງອົງການພາກປະຊາສັງຄົມໃນລາວ ເພື່ອຮັບປະກັນວ່າ ມາດຕາທາງກົດໝາຍວ່າດ້ວຍສິດເສລີພາບໃນການສະແດງອອກ, ການຊຸມນຸມຢ່າງສະຫງົບ, ແລະ ການຄົບຄ້າສະມາຄົມ ມີຄວາມສອດຄ່ອງກັບມາດຕະຖານສິດທິມະນຸດລະຫວ່າງປະເທດ.

6.2 ຂໍ້ສະເໜີແນະນຳຕໍ່ປະຊາສັງຄົມລະຫວ່າງປະເທດ

ເພື່ອຮັບປະກັນວ່າ ສົມບັດ ສົມພອນ ຈະໄດ້ກັບຄືນສູ່ຄອບຄົວຢ່າງປອດໄພ, ແອມແນສຕີ ອິນເຕີເນຊັນແນວ ມີຂໍ້ເໜີແນະນຳຕໍ່ປະເທດອື່ນໆ ແລະ ໂດຍສະເພາະລັດພາຄີອາຊຽນ, ລັດພາຄີເອີຣົບ, ແລະ ສະຫະລັດອາເມຣິກາ, ເຊິ່ງໄດ້ສະແດງຂໍ້ກ້າງວິນກັບກໍລະນີນີ້ຢູ່ແລ້ວວ່າ:

- ໃຫ້ຮຽກຮ້ອງຕໍ່ລັດຖະບານລາວໃຫ້ດຳການທັນທີ ຕາມຂໍ້ສະເໜີແນະໃນຂໍ້ 6.1 ໃນບົດລາຍງານນີ້;
- ໃຫ້ນຳສະເໜີບັນຫາກໍລະນີການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍ ກໍລະນີ ສົມບັດໃນທຸກໂອກາດທີ່ມີ ຕໍ່ກັບລັດຖະບານລາວ ແລະ ຕໍ່ໜ້າສາທາລະນະ; ແລະ
- ສະໜີໃຫ້ການຊ່ວຍເຫຼືອທາງດ້ານຜູ້ຊ່ວຍຊາມ ແລະ/ຫຼື ຄວາມຊ່ວຍເຫຼືອທາງດ້ານເຕັກນິກຕ່າງໆ ຢ່າງເປີດເຜີຍຕໍ່ເຈົ້າໜ້າທີ່ລາວ ເພື່ອສະໜັບສະໜູນການສືບສວນ-ສອບສວນການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍກໍລະນີສົມບັດ ສົມພອນ.

ແອມແນສຕີ ອິນເຕີເນຊັນແນວສະເໜີແນະວ່າຄະນະກຳມະການລະຫວ່າງລັດຖະບານອາຊຽນວ່າດ້ວຍສິດທິມະນຸດ (ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights-AICHR) ຄວນຈະ:

- ສອບສວນການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍກໍລະນີ ສົມບັດ ສົມພອນ ໂດຍທັນທີ, ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ລັດຖະບານລາວສະໜອງຂໍ້ມູນ ແລະ ສະເໜີທີ່ຈະປະສານງານດ້ານການຊ່ວຍເຫຼືອທາງດ້ານນິຕິທຳທະຍາສາດ ແລະ ຜູ້ຊ່ຽວຊານດ້ານຕ່າງໆ ຈາກລັດພາຄືອາຊຽນ ເພື່ອເປັນການສະໜັບສະໜູນຂະບວນການສືບສວນ-ສອບສວນພາຍໃນປະເທດ.

ນອກຈາກນີ້, ແອມແນສຕີອິນເຕີເນຊັນແນວມີຂໍ້ສະເໜີແນະຕໍ່ປະເທດຕ່າງໆ ວ່າ ຄວນ:

- ເລີ່ມການສືບສວນ-ສອບສວນດ້ວຍຕົນເອງເພື່ອຄົ້ນຫາບຸກຄົນທີ່ໜ້າສົງໄສທີ່ຢູ່ເບື້ອງຫຼັງການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ຫາຍຕົວໄປ ກໍລະນີ ສົມບັດ ສົມພອນ ໂດຍບໍ່ມີການຍົກເວັ້ນວ່າບຸກຄົນດັ່ງກ່າວຈະມີຍົດ ແລະ ຕຳແໜ່ງທາງການສູງປານໃດ ແລະ ພະຍາຍາມນຳເອົາຕົວບຸກຄົນດັ່ງກ່າວເຂົ້າສູ່ຂະບວນການຍຸຕິທຳໃນສານຂອງປະເທດຕົນເອງ ໂດຍເປັນການດຳເນີນຄະດີທີ່ສອດຄ່ອງກັບມາດຕະຖານການດຳເນີນຄະດີທີ່ເປັນທຳລະຫວ່າງປະເທດ.

ສຸດທ້າຍ ເພື່ອເປັນການສົ່ງເສີມການເຄົາລົບເສລີພາບໃນການສະແດງອອກ ແລະ ການຄຸ້ມຄອງການປະຕິບັດໜ້າທີ່ຂອງອົງການພາກປະຊາສັງຄົມ ແລະ ບຸກຄົນໃນລາວ ແອມແນສຕີ ອິນເຕີເນຊັນແນວມີຂໍ້ສະເໜີແນະຕໍ່ປະເທດທີ່ເປັນແຫຼ່ງທຶນດັ່ງນີ້:

- ໃຫ້ຄວາມຊ່ວຍເຫຼືອດ້ານການເງິນ ແລະ ດ້ານເຕັກນິກເພື່ອສະໜັບສະໜູນການພັດທະນາພາກປະຊາສັງຄົມທີ່ເປັນອິດສະລະໃນລາວໃຫ້ຫຼຸດພົ້ນອອກຈາກການຂົ່ມຂູ່, ການຄຸກຄາມ, ການເລືອກປະຕິບັດ ແລະ ການລະເມີດສິດທິມະນຸດອື່ນໆ;

- ໃຫ້ປະນາມຢ່າງເປີດເຜີຍຕໍ່ການຈຳກັດເສລີພາບໃນການສະແດງອອກ ແລະ ການລະເມີດສິດທິມະນຸດໃນລາວ ທີ່ລວມທັງທີ່ເຄີຍເກີດຂຶ້ນໃນອະດີດ ແລະ ທີ່ກຳລັງເກີດຂຶ້ນຢູ່ໃນປັດຈຸບັນ; ແລະ

- ໃຫ້ຄວາມຊ່ວຍເຫຼືອດ້ານເຕັກນິກເພື່ອສະໜັບສະໜູນການສືບສວນ-ສອບສວນຂອງຕຳຫຼວດຢ່າງເປັນຜົນ ແລະ ການພັດທະນາລະບົບຍຸຕິທຳທາງອາຍາ.

ຂໍ້ມູນອ້າງອີງ

- ¹ ມາດຕາ 2 ອະນຸສັນຍາລະຫວ່າງປະເທດວ່າດ້ວຍການຄຸ້ມຄອງບໍ່ໃຫ້ບຸກຄົນຫາຍສາບສູນ (CPED)
- ² 'Laos Citizen Abducted, Not seen Or Heard From', Urgent Action, ແອມນາສຕີ້ອິນເຕີເນຊັນແນວ, 18 ມັງກອນ 2013: <http://www.amnesty.org/en/library/asset/ASA26/001/2013/en/9d21a4de-a675-4fb4-9145-46b2a49ac12b/asa260012013en.pdf> ເຂົ້າເບິ່ງເອກະສານຄັ້ງສຸດທ້າຍເມື່ອວັນທີ 17 ພຶດສະພາ 2013.
- ³ ຂໍ້ມູນຈາກຄະນະກຳມະການຈັດງານສາກົນ ກອງປະຊຸມພາກປະຊາຊົນອາຊີ-ເອີຣົບ, ວັນທີ 28 ກຸມພາ 2013: <http://sombathdotorg.files.wordpress.com/2013/03/13-02-28-aepf9-reflections-and-lesson-learning-laos-revision-summary.pdf> ເຂົ້າເບິ່ງເອກະສານຄັ້ງສຸດທ້າຍວັນທີ 4 ມິຖຸນາ 2013.
- ⁴ ເບິ່ງຕົວຢ່າງໃນມາດຕາ 3 ລັດຖະທຳມະນູນແຫ່ງສາທາລະນະລັດປະຊາທິປະໄຕປະຊາຊົນລາວ (ແກ້ໄຂເພີ່ມເຕີມປີ 2003)
- ⁵ ເບິ່ງລາຍງານຄະນະກຳມະການວ່າດ້ວຍການທົບທວນສະຖານະການດ້ານສິດທິມະນຸດ (Report of the Working Group on the Universal Periodic Review) ກໍລະນີ ສປປ ລາວ UN Doc. A/HRC/15/5, 15 ມິຖຸນາ 2010, recommendation 98.42 and UN Doc. A/HRC/15/5/Add.1, Addendum, 14 ກັນຍາ 2010, para. 25
- ⁶ ດຳລັດວ່າດ້ວຍການຄົບຄ້າສະມາຄົມ (Decree on Association) ສະບັບພາສາອັງກິດ, ລາວ, 29 ເມສາ 2009: http://www.iccs.org/pubs/lao_pdf_decree_law_on_associations.pdf ເຂົ້າເບິ່ງຄັ້ງສຸດທ້າຍເມື່ອວັນທີ 17 ພຶດສະພາ 2013
- ⁷ ຂໍ້ມູນເພີ່ມເຕີມກ່ຽວກັບສິດທິມະນຸດໃນລາວ, ກະລຸນາເບິ່ງສິ່ງພິມຂອງແອມແນສຕີ້ ອິນເຕີເນຊັນແນວ ແລະ ບົດລາຍງານປະຈຳປີກ່ຽວກັບລາວຂອງແອມແນສຕີ້ ອິນເຕີເນຊັນແນວ ໄດ້ທີ່ <http://www.amnesty.org/en/region/laos> ເຂົ້າເບິ່ງຄັ້ງສຸດທ້າຍເມື່ອວັນທີ 17 ພຶດສະພາ 2013
- ⁸ ຕາມຂໍ້ມູນຂອງບົດຄວາມ 'Who is Sombath?', sombath.org, ເວັບໄຊກ່ຽວກັບການເຮັດວຽກ ແລະ ການຫາຍຕົວໄປຂອງສົມບັດສົມພອນ <http://sombath.org/> ເຂົ້າເບິ່ງຄັ້ງສຸດທ້າຍເມື່ອວັນທີ 17 ພຶດສະພາ 2013
- ⁹ 'Sombath Somphone' ບົດຄວາມທີ່ຂຽນຂຶ້ນໃນໂອກາດທີ່ສົມບັດໄດ້ຮັບລາງວັນ ຣາມອນ ແມັກໂຊໂຊ ປີ 2005 <http://sombathdotorg.files.wordpress.com/2012/12/magsaysay-bio.pdf> ເຂົ້າເບິ່ງຄັ້ງສຸດທ້າຍເມື່ອວັນທີ 17 ພຶດສະພາ 2013
- ¹⁰ 'Happy Laos' ສາມາດເຂົ້າເບິ່ງໄດ້ທີ່ Youtube.com ລວມທັງວິດີໂອກ່ຽວກັບສົມບັດ <http://www.youtube.com/watch?v=DWQ113aTyDg> ເຂົ້າເບິ່ງຄັ້ງສຸດທ້າຍເມື່ອວັນທີ 17 ພຶດສະພາ 2013
- ¹¹ ຂໍ້ມູນຈາກຄະນະກຳມະການຈັດກອງປະຊຸມພາກປະຊາຊົນ ອາຊີ-ເອີຣົບ 28 ກຸມພາ 2013 <http://sombathdotorg.files.wordpress.com/2013/03/13-02-28-aepf9-reflections-and-lesson-learning-laos-revision-summary.pdf> ເຂົ້າເບິ່ງຄັ້ງສຸດທ້າຍເມື່ອວັນທີ 4 ມິຖຸນາ 2013
- ¹² ອ້າງແລ້ວ
- ¹³ ເບິ່ງຕົວຢ່າງເຊັ່ນ 'Countries at the crossroads 2011: Laos', Martin Stuart-Fox, Freedom House: http://www.freedomhouse.org/sites/default/files/inline_images/LAOSFINAL.pdf ເຂົ້າເບິ່ງຄັ້ງສຸດທ້າຍເມື່ອວັນທີ 17 ພຶດສະພາ 2013
- ¹⁴ ວິດີໂອສະບັບເຕັມ ເບິ່ງໄດ້ທີ່ Youtube.com: <http://www.youtube.com/watch?v=c2kra80TI3c> ເຂົ້າເບິ່ງຄັ້ງສຸດທ້າຍເມື່ອວັນທີ 17 ພຶດສະພາ 2013
- ¹⁵ ເບິ່ງຕົວຢ່າງເຊັ່ນ 'An Open Letter To Sombath's Well-Wishers', Ng Shui-Meng, 13 ມັງກອນ 2013: <http://sombath.org/2556/01/14/open-letter-from-wife/> ເຂົ້າເບິ່ງຄັ້ງສຸດທ້າຍເມື່ອວັນທີ 4 ມິຖຸນາ 2013
- ¹⁶ ຖະແຫຼງການຂອງເຈົ້າໜ້າທີ່ລາວກ່ຽວກັບການຫາຍຕົວໄປຂອງ ສົມບັດ ສົມພອນ ສາມາດເບິ່ງໄດ້ທີ່ sombath.org: <http://sombath.org/category/lao-government-statements/> ເຂົ້າເບິ່ງຄັ້ງສຸດທ້າຍເມື່ອວັນທີ 17 ພຶດສະພາ 2013
- ¹⁷ 'Govt clarifies disappearance of Mr Sombath Somphone', Vientiane Times, 4 ມັງກອນ 2013: <http://sombath.org/category/lao-government-statements/> ເຂົ້າເບິ່ງຄັ້ງສຸດທ້າຍເມື່ອວັນທີ 17 ພຶດສະພາ 2013

- ¹⁸ 'Police Report on the Disappearance of Sombath Somphone', Vientiane Times, 4 ກຸມພາ 2013::
<http://sombath.org/category/lao-government-statements/> ເຂົ້າເຖິງຄັ້ງສຸດທ້າຍເມື່ອວັນທີ 17 ພຶດສະພາ 2013
- ¹⁹ 'Second briefing on the result of the police investigations to locate the whereabouts of Mr Sombath Somphone', Vientiane Times, 2 ພຶດສະພາ 2013: <http://sombath.org/category/lao-government-statements/> ເຖິງຄັ້ງສຸດທ້າຍເມື່ອວັນທີ 17 ພຶດສະພາ 2013
- ²⁰ 'Sombath Somphone: Investigation progress report No 3', Vientiane Times, 8 ມິຖຸນາ 2013
http://www.vientianetimes.org.la/FreeContent/FreeContent_sombath.htm ເຂົ້າເຖິງຄັ້ງສຸດທ້າຍເມື່ອວັນທີ 10 ມິຖຸນາ 2013
- ²¹ ຖະແຫຼງການຕ່າງໆຂອງລັດຖະບານຕ່າງປະເທດ ແລະ ໜ່ວຍງານພາກປະຊາສັງຄົມ ກໍລະນີການຫາຍຕົວໄປຂອງສົມບັດ ສາມາດເບິ່ງໄດ້ຈາກ sombath.org ທີ່ <http://sombath.org/statements/> ເຂົ້າເຖິງຄັ້ງສຸດທ້າຍເມື່ອວັນທີ 17 ພຶດສະພາ 2013
- ²² ຂໍ້ມູນສະຫຼຸບໃຫ້ແກ່ນັກຂ່າວກ່ຽວກັບສາທາລະນະລັດທິປະໄຕຄອງໂກ, Hissène Habré, ແລະ ລາວ ໂຄສິກາກຳມາທິການສູງສຸດດ້ານສິດທິມະນຸດແຫ່ງສະຫະປະຊາຊາດ 21 ທັນວາ 2012: <http://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=12906&LangID=E> ເຂົ້າເຖິງຄັ້ງສຸດທ້າຍເມື່ອວັນທີ 4 ມິຖຸນາ 2013
- ²³ 'Missing Activist Mystery Deepens', Radio Free Asia, 16 ມັງກອນ 2013: <http://www.rfa.org/english/news/laos/missing-01162556202912.html> ເຂົ້າເຖິງຄັ້ງສຸດທ້າຍເມື່ອວັນທີ 4 ມິຖຸນາ 2013
- ²⁴ 'ມະຕິສະພາເອີຣົບກໍລະນີປະເທດລາວ: ກໍລະນີສົມບັດ ສົມພອນ', ສະພາເອີຣົບ, 6 ກຸມພາ 2013:
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+P7-RC-2013-0054+0+DOC+XML+V0//EN> ເຂົ້າເຖິງຄັ້ງສຸດທ້າຍເມື່ອວັນທີ 4 ມິຖຸນາ 2013
- ²⁵ '100 Days Since the Disappearance of Lao Civil Society Leader Sombath Somphone' ຖະແຫຼງການຂອງ ຈອນແຄລີ ລັດຖະມົນຕີຕ່າງປະເທດສະຫະລັດ 24 ມີນາ 2013: <http://www.state.gov/secretary/remarks/2556/03/206599.htm> ເຂົ້າເຖິງຄັ້ງສຸດທ້າຍເມື່ອວັນທີ 4 ມິຖຸນາ 2013
- ²⁶ ມາດຕາ 18 ອະນຸສັນຍາວຽນນາວ່າດ້ວຍກົດໝາຍສົນທິສັນຍາ (Vienna Convention on the Law of Treaties - VCLT) ເຊິ່ງມີການຮັບຮອງເມື່ອວັນທີ 22 ພຶດສະພາ 1969 ໂດຍທີ່ປະຊຸມສະຫະປະຊາຊາດວ່າດ້ວຍກົດໝາຍສົນທິສັນຍາ (United Nations Conference on the Law of Treaties) ແລະ ມີຜົນບັງຄັບໃຊ້ຕັ້ງແຕ່ 27 ມັງກອນ 1980. ລາວໄດ້ລົງນາມຕໍ່ VCLT ເມື່ອວັນທີ 31 ມີນາ 1998.
- ²⁷ ມາດຕາ 2 ອະນຸສັນຍາລະຫວ່າງປະເທດວ່າດ້ວຍການຄຸ້ມຄອງບໍ່ໃຫ້ບຸກຄົນສູນຫາຍ
- ²⁸ ລາວໄດ້ລົງຊື່ຮັບຮອງກະຕິກາລະຫວ່າງປະເທດວ່າດ້ວຍສິດທິພົນລະເມືອງ ແລະ ສິດທິທາງການເມືອງເມື່ອເດືອນກັນຍາປີ 2009.
- ²⁹ ຄະນະກຳມະການສິດທິມະນຸດ ຄວາມເຫັນທົ່ວໄປສະບັບທີ 31 ວ່າດ້ວຍມາດຕາ 2 ຂອງກະຕິກາ ICCPR: ລັກຊະນະຂອງພັນທະກໍລະນີຕາມກົດໝາຍ ໂດຍທົ່ວໄປທີ່ລັດພາຄິຈະຕ້ອງປະຕິບັດຕາມກະຕິກາ (Human Rights Committee, General Comment No. 31 on Article 2 of the ICCPR: The Nature of the General Legal Obligation Imposed on States Parties to the Covenant), UN Doc. CCPR/C/74/CRP.4/Rev.6, 21 ເມສາ 2004, para. 8
- ³⁰ ອ້າງແລ້ວ para. 16
- ³¹ ອ້າງແລ້ວ para. 15 ກະລຸນາເບິ່ງເນື້ອໃນຄ້າຍຄືກັນໃນມາດຕາ 3 ແລະ 24 ຂອງອະນຸສັນຍາລະຫວ່າງປະເທດວ່າດ້ວຍການຄຸ້ມຄອງບໍ່ໃຫ້ບຸກຄົນສູນຫາຍ
- ³² ອາລຳພະບົດຂອງອະນຸສັນຍາລະຫວ່າງປະເທດວ່າດ້ວຍການຄຸ້ມຄອງບໍ່ໃຫ້ບຸກຄົນສູນຫາຍ ການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍ: "... ຖືເປັນຄວາມຜິດທາງອາຍາ ແລະ ໃນບາງກໍລະນີ ມີການກຳນົດຕາມກົດໝາຍລະຫວ່າງປະເທດວ່າເປັນອາຊະຍາກຳຕໍ່ມະນຸດ" ອະນຸສັນຍາລະຫວ່າງປະເທດວ່າດ້ວຍການຄຸ້ມຄອງບໍ່ໃຫ້ບຸກຄົນສູນຫາຍຢູ່ວ່າ ການບັງຄັບບຸກຄົນໃຫ້ສູນຫາຍຖືເປັນອາຊະຍາກຳຕໍ່ມະນຸດກໍລະນີທີ່ເປັນການໂຈມຕີຢ່າງກວ້າງຂວາງຫຼື ເປັນການກະທຳທີ່ມີເປົ້າໝາຍເປັນປະຊາຊົນ.